

Gabriela Bărbulescu

Daniela Beșliu

Daniela Ioniță

Polgári nevelés

4

Tankönyv a IV. osztály számára

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară
aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 5003/02.12.2014.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Gabriela Bărbulescu

Daniela Beșliu

Daniela Ioniță

Polgári nevelés

4

Tankönyv a IV.
osztály számára

A tankönyv a Nevelési Minisztérium 4434/2021. 07. 22. számú miniszteri rendelettel lett jóváhagyva.

A tankönyvet ingyen kapják meg a tanulók, nyomtatott és digitális formátumban is, és négy tanéven keresztül adható tovább a 2021–2022-es tanévvel kezdődően.

Tanfelügyelőség .....

Iskola/Főgimnázium/Középiskola .....

AKIK EZT A TANKÖNYVET HASZNÁLTÁK:

Év	A tanuló neve	Osztály	Tanév	A tankönyv kinézete*	
				nyomtatott változat	
				átvétélkor	átadáskor
1					
2					
3					
4					

* A tankönyv kinézetére a következő megjelölések egyike használandó: új, jó, ápolatlan, sérült.

- A tanerők ellenőrzik, hogy a fenti táblázat adatai helyesek-e?
- A tanulók semmilyen bejegyzést nem tehetnek a tankönyvbe.

Polgári nevelés. Tankönyv a IV. osztály számára.

Gabriela Bărbulescu, Daniela Beșliu, Daniela Ioniță

Tudományos referensek: prof. grad I Elena Lucia Bălan, Școala Superioară Comercială „N. Kretzulescu”, București
prof. grad I Nicoleta Stănică, Școala Gimnazială „Ion Vișoiu”, Chitila, Ilfov

Fordította: Balassy Csaba

Korrektúra: Szócs Katalin

Copyright © 2021 Grup Media Litera

Minden jog fenntartva

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Editor: Vidrașcu fiii

Redactor: Carmen Bîțlan

Credite foto: Dreamstime, Shutterstock

Copertă: Vlad Panfilov

Tehnoredactare și Prepress: Pontlab S.r.l.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂRBULESCU, GABRIELA

Educație civică: manual pentru clasa a IV-a/
Gabriela Bărbulescu, Daniela Beșliu, Daniela
Ioniță. – București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7674-0

I. Beșliu, Daniela

II. Ioniță, Daniela

37

1. TANEGYSÉG

EMLÉKEZZÜNK A III. OSZTÁLYBAN TANULTAKRA ... 7

A személy fogalma	8
A személy erkölcsi tulajdonságai	10
Kapcsolatunk az állatokkal, a növényekkel és a tárgyakkal	12
Más emberekhez való viszonyunk	14
ÉV ELEJI ÉRTÉKELÉS	16

2. TANEGYSÉG

A HOZZÁM TARTOZÓ HELYEK .....

Az én településem	18
Helyi hagyományok	21
Az én országom	24
Az ország jelképei	27
A hazaszeretet	29
Románia, az Európai Unió tagja	32
ISMÉTLÉS	36
ÉRTÉKELÉS	38

3. TANEGYSÉG

ERKÖLCSI ÉRTÉKEK .....

Mit nevezünk erkölcsi értékeknek?	40
Jó/Rossz	42
Önzetlenség/Önzés	44
A Becsület/A becsület hiánya	46
Tisztelet/A tisztelet hiánya	48
A felelősség/ a felelősség hiánya	50
Az együttérzés/Az együttérzés hiánya ...	52
ISMÉTLÉS	54
ÉRTÉKELÉS	56

4. TANEGYSÉG

ERKÖLCSI NORMÁK. ERKÖLCSI-POLGÁRI VISELKEDÉSMINTÁK .....

Példák az erkölcsi normákra. Az erkölcsi normák szerepe	58
Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés a családban	62
Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés az iskolában	64
Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés a baráti körben	66
Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés közterületeken	68
Közösségi és antiszociális viselkedésminták. A viselkedésminták megváltoztatása ..	72
ISMÉTLÉS	76
ÉRTÉKELÉS	78

5. TANEGYSÉG

A GYERMEKEK EGYETEMES JOGAI .....

Gyermek vagyok, vannak jogaim	80
Minden gyermeknek vannak jogai ...	83
Jogok és kötelességek	86
ISMÉTLÉS	88
ÉRTÉKELÉS	90
ÉV VÉGI ISMÉTLÉS	91
ÉV VÉGI ÉRTÉKELÉS	95
A polgári nevelés órák tükre	96

NYOMTATOTT VÁLTOZAT

A *Polgári nevelés* tankönyv tematikus egységekre épül, amelyek a tanterv tartalmát bontják ki. A rendkívül vonzó formában bemutatott leckék olyan tevékenységekre tartalmaznak példákat, amelyek a tantárgy specifikus kompetenciáinak kialakulásához vezetnek.

A tartalom felépítése lehetővé teszi a más tanult tárgyakal való kapcsolatteremtést.

A tanegység BEMUTATÓ oldala

The screenshot shows the introduction page for the second unit, '2. TANEGYSÉG HOZZÁM TARTOZÓ HELYEK'. It features a central image of a traditional embroidered Hungarian folk costume. The page is divided into several sections:

- Unit Title:** '2. TANEGYSÉG HOZZÁM TARTOZÓ HELYEK' (Unit 2: Places Belonging to Me)
- Unit Number:** '2' in a pink box.
- Project Title:** 'PROJEKT Én, a közösség, az ország' (Project: I, the community, the country).
- Competencies:** 'SPECIFIKUS KOMPETENCIÁK: 1.1., 1.2., 2.3.' (Specific Competencies: 1.1., 1.2., 2.3.).
- Content:** A list of topics including 'Helyi hovatartozás' (Local belonging), 'Nemzeti hovatartozás' (National belonging), and 'Európai hovatartozás' (European belonging).

A tanegység címe

A tanegység száma

Az iskolai tantervben szereplő tartalom

A tanegység projektje

Specifikus kompetenciák

A lecke címe

LECKEoldalak

The screenshot shows the lesson page 'Az én településem' (My hometown). It includes various activities and sections:

- Activity 1:** 'Fedezd fel!' (Discover!) - Students identify images of different types of settlements (A, B, C, D, E).
- Activity 2:** 'Mondd el a véleményed!' (Express your opinion!) - Students share their views on different settlement types.
- Activity 3:** 'Tartsd észben!' (Remember!) - A theoretical part of the lesson.
- Activity 4:** 'Alkalmazd!' (Apply!) - Students create a family tree or a map of their hometown.
- Activity 5:** 'Mire emlékeztél?' (What do you remember?) - A reflection activity.
- Activity 6:** 'Üzenet számodra' (Message for you) - A closing activity.

Fedezd fel!
Tanulási keret létrehozása az új fogalmak bevezetéséhez

Mondd el a véleményed!
A tanulók személyes véleményének kifejtése és érvekkel való alátámasztása

Tartsd észben!
A lecke elméleti tartalma

Alkalmazd!
Különböző nehézsű, egyéni és csoportos alkalmazások

Mit tanultál?
Formatív értékelés

Üzenet számodra
A leckében tanultak összefoglalása

3. TANEGYSÉG

ISMÉTLÉS

- Irá a füzetbe:
  - egy új ismeretet, amelyet ebben a tanegységben tanultál.
  - egy erkölcsi értékre és viselkedésre vonatkozó megfigyelt.
  - az új tartalommal kapcsolatos kérdéssel vagy aggállyal.
 Olvasd fel az osztálynak, amit leírtál! Mit vettél észre?
- Dolgozzunk párbani Vágti ki hat színes szívet!** Mindegyikre íj egyet a mellékelt ábrán szereplő szavak közül! Keverd össze őket, majd húzz egyet! Kérd meg az osztálytársadat, hogy a kihúzott szóval adjon példát a helyes viselkedésre, vagy fogalmazon meg egy igaz állítást! Cselejtétek szerepet!

3. Olvasd el az alábbi közmondásokat

Scitácvághen ismeresz meg az igazi barát.
Üdvözlés szó a szájban kicsibe kerül, és sokat ér.
Magát tiszteli, aki másét tisztel.
Más szemében a csillagot is meglátja, a sajátjában a peremét sem.
A beszélgetésig és a szövegig nem fél dicse.
A fit a gyümölcséről, az embert pedig a tetteiről lehet megismerni.

- Mondd el vagy írd le, hogy az egyes közmondások milyen erkölcsi értéket szemléltetnek!
- Adj példákat az általad megnevezett értékeknek megfelelő viselkedésről!
- Kiutas be egy olyan helyzetet, amikor őszinteséged, tisztelőd, őszinteséged, őszinteséged, őszinteséged bizonyított!

4. Engem is érint címmel íj egy szöveget egy lapra, és emeld ki benne azokat a viselkedésmintákat, amelyek segítenek beilleszkedni a közösségbe! Használhatod az alábbi képeket is. Tedd a lapot a saját portfóliódba!

5. Az alábbiakban olyan dolgokat találsz, amelyeket a fiatalok fontosnak tartanak. Állítsd őket az általad fontosnak tartott sorrendbe (a legfontosabbtól a legkevésbé fontosig)! Melyik a legfontosabb számodra? Próbáld meg azt értékelni, ami valóban fontos számodra, ne azt, amit mások mondanak fontosnak. Ha akarsz, kiegészítheted más, számodra fontos értékekkel is, amelyek nem szerepelnek a megadott listán.

- Sok új dolgot tanulni.
- Jó jegyeket kapni.
- Egy vagy több jó barátot szerezeni.
- Barátot/barátnét szerezeni.
- Sok szabadidőm legyen, hogy azt csinájak, amit akarak.
- Becsültesnek lenni az életben, a családdal, a barátokkal és az iskolatársakkal.
- Jó kapcsolatot lenni a szüleimmel.
- Egy nagy kertés házban élni, aminél sok tógas és szépen bútorozott szobája van.
- Hobbijainnak szentelni az időmet.
- Segítségnek lenni a barátok vagy a családtagok indit.

Beszélgétek meg a döntéseiteket az osztályban!

Portfólió: Ellenőrizd az tanegység során elkészített portfóliódarabokat! Minden tanulónak szem előtt kell tartania:

- hogyan meg a tanegység során javított összes darab,
- minden darabon feljelenek meg a követelménynek.
- szükség esetén egyeztetni ki járulda a portfóliólapokat!

Projekt: Mutassátok be a tanegység projektjétek elkészült anyagokat! Beszéljétek meg a projektet a következő kérdések segítségével:

- Teljesítetk a követelmények?
- Melyiket szeretnétek a leginkább eldogni?
- Melyiket volt nehezebb elkészíteni?
- Mit tethetnétek volna másképp?

Arz emölcsi értékek

2. TANEGYSÉG

ÉRTÉKELÉS

Olvasd el figyelmesen a követelményeket, majd oldd meg a 2. Tanegységben tanultak alapján!

- Jelöld az állításokat I-vel (igaz) vagy H-vel (hamis).
  - Minden közösségnek megvan a maga hagyományai.
  - A település, ahol élek, minden más településnél jobb, mert ez a város jelent számomra a legtöbbet.
  - Egy közösség tagjai tanulhatnak más közösségek hagyományaiából.
- Csak azokat a szavakat írd le, amelyek az ország jelképét nevezik meg: nemzeti himnusz, nemzeti felhívás, nemzeti zászló, nemzeti napp, nemzeti színház.

Péld: háromszíni zászló
- Ír három mondatot a következő szavakkal: hazán, zászló, hazaszeretést.
- Egészítsd ki a szöveget a hiányzó szavakkal!

Az Európai Unió 27 foglial magában, köztük Romániát. Hazánk az Európai Unióban csatlakozott. Az EU egyik jelképe.

Írj egy 5-7 mondatos szöveget, amelyben legalább három hasonlóságot mutatsz be a saját országod és más uniós országok gyermekei között! Keresd egy megfelelő címet!

Péld:

Búcsúban akarjuk érezni magunkat az iskolában.

ELLENŐRZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemeltek, miután az osztályban megbeszéltek a tanárral a helyes megoldást!

Értékelés	Jó	Jelen
1. egy helyes választás	két helyes választás	három helyes választás
2. egy helyes mondat	két helyes mondat	három helyes mondat
3. egy helyes szó	két helyes szó	három helyes szó
4. egy hasonlóság	két hasonlóság	három hasonlóság

Kérlek a 96. oldalon található táblázatához hasonlóan jelölésedről írd meg az oldalon az ebben a tanegységben végzett tevékenységeidet, és jelöld ki a táblázatot gyűjtőd össze a portfólióba az egyes tanegységek munkálatait, hogy lárd, mi valósult!

Egyéni és csoportos alkalmazások

Portfólióértékelő szempontok

Ellenőrizd és értékeld!

Teljesítményminősítők

Projektértékelő szempontok

Értékelési elemek

DIGITÁLIS VÁLTOZAT

Statikus AMII

Rajzokat, fényképeket, jelképeket, kiegészítő információkat tartalmaz.

Animációs AMII

Animációkat vagy filmeket tartalmaz.

Interaktív AMII

Két-, többválasztós, egymáshoz rendeléses, kiegészítendő, rendezéses stb. feladatok

A digitális változat a tankönyv nyomtatott változatának teljes tartalmát felöleli, valamint számos multimédiás tanulási tevékenységet: interaktív gyakorlatokat, animációkat, filmeket. Mindezek célja a kognitív érték növelése.

A könyv oldalai asztali számítógépen, laptopon, táblagépen és telefonon is megtekinthetők, remek böngészési élményt nyújtvá.

A digitális változat böngészése lehetővé teszi a tankönyv áttekintését, illetve az előző tanulási tevékenységhez való visszatérést.

ÚTMUTATÓ A TANKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ

A SEGÍTSÉG gomb
megnyitja a digitális tankönyv felhasználói útmutatóját.

A TARTALOM gomb
megnyitja a digitális tankönyv tartalmát, és lehetővé teszi a fejezetek/leckék megnyitását.

Navigációs gombok

lehetővé teszik a tankönyv böngészését és egy adott oldal megnyitását.

Statikus típusú tevékenységek – megnyitja a statikus tevékenységeket, amelyeket a navigációs gombok segítségével végezhet el.

Animációs típusú tevékenységek – az oldal alján található elemeket jelzi. A megtekintéshez aktiválja a **Lejátszás** gombot. (▶)

Interaktív tevékenységek – Az oldal alján lévő elemeket jelzi, például: **Társítsd, Pipáld ki, Gépeld be, Válaszd ki**. Az érvényesítési gombok a következők: **Visszaállítás** (visszaállítja a feladatot az eredeti állapotába) és **Ellenőrzés** (ellenőrzi a megoldást). A felhasználónak három próbálkozása van a helyes válaszadásra, ezután a helyes válasz automatikusan megjelenik.

Kedves diákunk,

üdvözlünk a polgári neveléssel való újabb találkozásod alkalmával.

Ebben az évben e könyv lapjain egy csodálatos utazáson fogsz részt venni, amelynek során megtanulod, hogy mit jelent jó állampolgárnak lenni és polgári magatartást tanúsítani.

A polgári nevelés segít megértetni, hogy mit jelent egy hagyományokkal, értékekkel és erkölcsi normákkal rendelkező közösséghez tartozni, jogokkal és kötelességekkel rendelkezni, részt venni az életben egy közösség aktív és felelős polgáraként.

Sok sikert kívánunk!

Általános és specifikus készségek a POLGÁRI NEVELÉS tantárgy III. és IV. osztályos, az OMEN által jóváhagyott 5003 / 2014.12.02. sz. tantervének megfelelően

1. A magatartási szabályok alkalmazása a mindennapi életben

- 1.1.** A hovatartozás helyeinek (helyi, nemzeti, európai) felismerése, ahová a személy tartozik
- 1.2.** A különböző (helyi, nemzeti, európai) közösségekhez való tartozással kapcsolatos elemek azonosítása
- 1.3.** A más emberekkel való kapcsolatokat szabályozó erkölcsi normák megismerése

2. Erkölcsi és polgári magatartási készségek bemutatása kontextusban a megszokott életkörnyezetben

- 2.1.** A más emberekkel való kapcsolatok alapjául szolgáló erkölcsi értékek megismerése
- 2.2.** Az erkölcsi és polgári magatartásformák felismerése a mindennapi életben
- 2.3.** A közösségi és antiszociális viselkedés megkülönböztetése
- 2.4.** A gyermekek egyetemes jogainak megismerése

3. Készséges együttműködés másokkal az egyszerű munkafeladatok megoldása érdekében

- 3.1.** Pozitív viszonyulás másokhoz az egyszerű munkafeladatok megoldása során
- 3.2.** A gyermekek egyetemes jogait előmozdító tevékenységekben való részvétel
- 3.3.** Erkölcsi és polgári projektekből való részvétel az osztályteremben, az iskolában vagy a helyi közösségben

1. TANEGYSÉG

EMLÉKEZÜNK A III. OSZTÁLYBAN TANULTAKRA

1

- A személy fogalma
- A személy erkölcsi tulajdonságai
- Kapcsolatunk az állatokkal, növényekkel és a tárgyakkal
- A többi emberrel való kapcsolataink

Projekt Én meg a többiek

- ✓ Dolgozzatok négyfős csapatokban! Két flipchart-papírra rajzoljátok le az egyik csapattag körvonalát! Töltsétek ki a körvonalat részletekkel és színezzétek ki! Köréje írjátok fel:
  - Azokat a gondolatokat, amelyek segítenek nekünk egy csoportos tevékenység sikeres befejezésében (a fejtől jobbra).
  - Az együttműködő tevékenységet támogató érzéseket (a szív/mellkas jobb oldalára).
  - A csoporttevékenység sikeréhez hozzájáruló tevékenységeket (a két kartól jobbra).
- ✓ Tegyétek ki a rajzokat az osztályteremben!

A személy fogalma

Fedezd fel!

Figyelmesen nézd meg a képeket!

A

B

C

D

- Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a képeken látható gyerekek között?

Mondd el a véleményed!

- A képeken látható összes gyerek személy? Miért?
- Melyik helyzet áll a legközelebb ahhoz, amiben te vagy? Magyarázd meg!
- Miben hasonlítasz a körülötted levő emberekre?
- Téged mi tesz különlegessé?
- Miben különböznek a személyek a többi élőlénytől?

Emlékeztető

Minden ember személy. Minden ember egyedi és különleges. Még ha hasonlítunk is egymásra, vagy közösek a szenvedélyeink, elképzeléseink vagy tevékenységeink, mindannyian különbözünk egymástól.

Minden embernek saját identitása van. A személyazonosító adatok jelentik a család- és a keresztnévet, a szülők nevét, a születési időt, a születési helyet, a nemet, a lakcímet, a nemzetiséget, az állampolgárságot és a vallást.

Alkalmazd!

1. Készíts személyes névjegykártyát egy kartonpapírra, az általad választott formában! Írd le a legfontosabb személyes adataidat, és azt, hogy milyen szakmát szeretnél a jövőben!
2. Készíts *önarcképet szavakból!* Rajzold le egy olyan tárgy vagy élőlény körvonalait, amely szerinted téged képvisel! A körvonalon belül írd le minél több olyan szót, amely a tulajdonságaidra és szenvedélyeidre, szabadidős tevékenységeidre, kedvenc iskolai tantárgyaidra stb. utal! Ha számítógépen készíted el, használhatod a WordArt alkalmazást. (www.wordart.com)
3. Mutasd be a képeken szereplő személyeket! Szerinted mire képesek? Milyen tulajdonságokkal rendelkeznek? Mi a hobbijuk?

A

B

C

- A megadott képek alapján mutassatok be rövid jeleneteket (**szerepjáték**)!
4. **Dolgozzatok párbán!** Határozzátok meg, hogy miben hasonlítotok és miben különböztök egymástól, majd mutassátok be egymást! Társadat az osztálynak is bemutatathatod, kiemelve viselkedésének pozitívumait!
  5. Rajzolj egy négyszirmú virágot! Minden egyes szíromra írd egy célt, amelyet ebben a tanévben szeretnél elérni! Gondold át, hogy min szeretnél javítani, vagy mit szeretnél elérni pusztán a saját erődből! Őrizd meg az elkészült munkát a **saját portfólió**dban! Az év végén megnézheted, hogy mit sikerült elérned abból, amit kitűztél magad elé.

Mire emlékeztél?

1. Mi a személy?
2. Miben hasonlítanak és miben különböznek az emberek?

Üzenet számodra

Sétálj végig az életen csillogó szemmel, egy mosollyal az arcodon és egy nemes céllal a szívedben. (William James, amerikai filozófus)

A személy erkölcsi tulajdonságai

Fedezd fel!

Egy állatkereskedés kirakatában egy tábla állt: „Eladó kiskutyák”.

Bement egy 10 éves fiú, és megkérdezte, hogy mennyibe kerül egy kiskutya. Az eladó azt válaszolta, hogy 200 és 400 lej között. A fiú a zsebébe nyúlt, és elővett néhány érmét meg bankjegyet. Csak 20 lej volt nála, de mégis megkérdezte:

– Láthatnám a kiskutyákat?

A boltos elmosolyodott. Egyet füttyentett, mire előjött egy szuka, mögötte pedig öt szép kiskutya. A hatodik kiskutya azonban hátul maradt, nem akart közelebb menni.

A kisfiú megkérdezte, hogy miért sántít az utolsó kiskutya.

– Hibás lábbal született, és egész életében sántítani fog! – válaszolta az eladó.

– Ezt a kiskutyát akarom!

Az eladó azt felelte, hogy ingyen odaadja neki, de a kisfiú dühös lett, és azt mondta:

– Nem akarom ingyen, az ára ugyanannyi, mint a többi kiskutyáé. Minden pénzem odaadom, amim csak van, és minden hónapban fizetek 20 lejt, amíg kifizetem a teljes árát!

– Biztos, hogy akarsz ezt a kiskutyát? Soha nem lesz képes szaladni, játszani vagy ugrani, mint a többiek!

A kisfiú lehajolt, kicsit felhúzta a nadrágját, és megmutatta az eladónak a görbe lábát tartó vasszerkezetet.

– Én sem tudok futni. Ennek a kiskutyának szüksége van valakire, aki megérti!

A boltos szeme könnybe lábadt, és így szólt:

– Remélem, minden kiskutya olyan gazdát talál majd, aki annyira szereti, mint te ezt itt!

Mondd el a véleményed!

- Mi a véleményed a történetben szereplő gyermekről?
- Szerinted miért nem akarta ingyen elfogadni a fiú a kiskutyát?
- Milyen erkölcsi tulajdonságok jellemzik a történetben szereplő fiút? Te mit tettél volna a fiú helyében?
- Vannak emberek, akiknek testi vagy egyéb fogyatékoságuk van. Vajon ők különleges/szokatlan vagy pedig hétköznapi emberek? Miért?

Jusson eszedbe!

Az ember legértékesebb erkölcsi tulajdonságai: a kedvesség, a tisztelet, a becsületesség, a bátorság, a szerénység, az önbizalom.

Mindezeket a tulajdonságokat a személy viselkedése mutatja meg azokban a helyzetekben, amelyeket a nap minden pillanatában átél.

Alkalmazd!

1. Dolgozzatok párban! Nézd meg figyelmesen a képeket, és gondolkodj el a bemutatott helyzeteken!

- Milyen erkölcsi tulajdonságokat bizonyítanak a gyerekek az egyes helyzetekben? Csoportosítsátok a tulajdonságokat pozitív és negatív kategóriába!

- Írjatok egy listát azokról az tettekről, amelyekkel megelőzhetitek a fenti képeken látható negatív viselkedésformákat!

2. Válaszd ki az alábbi közmondások közül azt, amelyik a legtalálóbbnak tűnik:

- Jóság nélkül a szépség fabatkát sem ér.*
- A jóság fonala erősebb, mint a rosszság kötele.*
- Jobb mindenben szegénynek lenni, mint jóságban szegénynek.*

- Magyarázd meg, miért az adott közmondást választottad, és mit jelent!

3. Szerepjáték – Hogyan oldjuk meg a problémáinkat. Képzeld el, hogy két társad vitatkozik. Hogyan oldod meg a konfliktust? Kihez fordulsz? Dolgozzatok háromfős csoportokban!

Mire emlékeztél?

1. Melyek az ember legtöbbször értékelt erkölcsi tulajdonságai?
2. Hogyan tudod bizonyítani a pozitív erkölcsi tulajdonságaidat?

Üzenet számodra

„A viselkedés tükör, amelyben mindenki megmutatja a jellemét.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

Kapcsolatunk az állatokkal, a növényekkel és a tárgyakkal

Fedezd fel!

Szükségünk van állatokra, növényekre és tárgyakra? Hogyan viselkedjünk velük? Beszélgessetek társaitokkal a képek alapján!

A

B

C

D

- Készíts egy listát, amely tartalmazza:
  - a) az általad leggyakrabban használt tárgyakat;
  - b) az állatokat, amelyekkel naponta kapcsolatba kerülsz;
  - c) az általad gondozott növényeket.
- Hogyan viszonyulsz hozzájuk?
- Írj le öt olyan tevékenységet, amely a hozzáállásodat mutatja!

E

Mondd el a véleményed!

- Ki szokott rendet rakni a szobádban?
- Milyen feladataid vannak otthon?
- Helyénvaló, hogy vannak felelősségeid?
- Ki gondoskodik az osztályteremben lévő tárgyakról? Miért?

Emlékeztető

Szükségünk van a körülöttünk lévő tárgyakra és élőlényekre. Minden nap találkozunk olyan helyzetekkel, amikor bebizonyíthatjuk, hogy tiszteljük-e azt, ami körülvesz minket. Elképzeléseinket és meggyőződéseinket a viselkedésünk mutatja meg.

Már most tanulni kezdjük, hogyan gondoskodhatunk magunkról és arról, ami körülöttünk van.

Alkalmazd!

1. Figyeld meg a képeket! Mit teszel, ha egy hangyabolyra bukkansz? És ha találsz egy kóbor kiskutyát? Indokold minden egyes választásodat!

2. Készíts rajzot az osztályteremben vagy nyilvános helyeken található tárgyakról! Írd le, milyen üzenetet közvetítenének, ha beszélni tudnának!

3. Készíts plakátot a környezetvédelem népszerűsítésére! Említs meg legalább három, minden gyermek számára elérhető tevékenységet!

4. Vezess naplót a hétről! Írj le minden nap egy olyan tevékenységet, cselekedetet, amellyel kifejezted a tiszteletet egy élőlény (ember, állat, növény) vagy a körülötted lévő dolgok iránt! Csatold a lapot **saját portfólió**dba!

5. Dolgozzatok csoportban! – Egy felelős kis állampolgár arcképe

- Alkossatok 4-5 fős csoportokat! Állítsatok össze egy listát azokról a viselkedési formákról, amelyek ahhoz szükségesek, hogy egy gyermek felelős állampolgárrá váljon!

Fogalmazzátok meg ezeket a viselkedési formákat pozitív kijelentésekben!

Példa: *Udvariasan visszautasítom, ha valaki arra biztat, hogy szedjek virágot a parkban.*

- Az elkészült munkákból szervezzetek **kiállítást!**
- Tökéletesítsétek a csoportotok munkáját társaitok javaslatai alapján!

Mire emlékeztél?

1. Miért fontosak a körülöttünk lévő dolgok és lények?
2. Hogyan tiszteled azt, ami körülötted van?

Üzenet számodra

A természetnek szüksége van arra, hogy mindannyian a magunk módján hozzájáruljunk a védelméhez.

Más emberekkel való kapcsolataink

Fedezd fel!

Figyeld meg a képeket!

A

B

C

D

E

F

G

Mondd el a véleményed!

- Hogyan válhatsz egy csoport részévé?
- Milyen hasonlóságok és különbségek vannak egy csoport tagjai között?
- Sorold fel a csoportokat, amelyekhez tartozol!

Emlékeztető

A leggyakoribb csoportok, amelyekhez a gyermekek tartoznak: **a család, a barátok, a tanulói csoport, a játszócsoport**. Ezekben a csoportokban jogaink és kötelességeink vannak, és tiszteletben kell tartanunk a szabályokat azért, hogy harmonikus kapcsolataink legyenek másokkal. A csoport tagjait közös érdekek és célok kötik össze, és a tisztelet, a ragaszkodás, a bizalom, a kölcsönös támogatás, az együttműködés stb. kötelei.

Alkalmazd!

1. Dolgozzatok csoportban! Alkossatok három csoportot! Minden csapatnak egy témát kell kidolgoznia. A végén mutassátok be és vitassátok meg a munkákat!

1. CSAPAT

Készítsetek posztert, amelyen kiemelitek a csoportban való együttműködéshez/működéshez szükséges tulajdonságokat! Keressetek találó közmondásokat és szólásokat! Egészítsétek ki meggyőző rajzokkal!

2. CSAPAT

Beszélgétek meg a gyermekek hobbijait, és azt, hogy a választott szakmát/mesterséget hogyan befolyásolhatják ezek a szenvedélyek!
Készítsetek plakátot a gyerekekhez intézett felhívással!

3. CSAPAT

Idézzetek fel olyan történeteket és verseket, amelyeket az iskolában vagy a szabadidőben olvastatok, és amelyek a gyermekek pozitív tulajdonságairól és a másokkal való kapcsolataikról szólnak!
Készítsetek plakátot, amelyen bemutatjátok, milyen következtésekre jutottatok!
Használhatjátok az osztály könyvtárában található könyveket!

elfogadó?

becsületes?

magányos?

árulkodó?

zsémbelő?

komoly?

2. Írjatok ajánlásokat az udvarias viselkedésre a következő helyzetekben/helyeken:

otthon

a nagyszülőknél

látogatóban

az iskolában

a parkban/a játszótéren

egy tömegközlekedési járművön

az utcán

3. Írj egy vidám, pozitív üzenetet az osztálytársaidnak a tanév elején! Használhatod az alábbi kezdőmondatokat:

- Ne feledd, hogy ... .
- Képes vagy arra, hogy ... .
- Bízz a(z) ... .

Mit tanultál?

1. Mi köti össze egy csoport tagjait?
2. Miért van szükség csoportos szabályokra?

Üzenet számodra

Bánj úgy másokkal, ahogy szeretnéd, hogy mások is bánjanak veled!

Mutassátok be a tanegység projektjéhez elkészített anyagokat! Elemezzétek az egyes csoportok munkáját! Beszélgétek meg a projekt a következő kérdések segítségével:

- Melyek voltak a csoportos tevékenység legélvezetesebb pillanatai?
- És a legnehezebbek?
- Mit csinálhattál volna jobban?

ÉV ELEJI ÉRTÉKELÉS

1. Írj megoldásokat a következő helyzetekre a füzetedbe:

- Szemtanúja voltál egy társad által elkövetett erőszakos cselekménynek.
- Látod, hogy füst száll ki a szomszéd házából.
- Csőtörés volt, és ömlik a víz otthon/az iskolában.
- Váratlanul vihar tör rád és barátaidra a parkban/mezőn.

Példa: b) Sürgősen értesítek egy felnőttet.

2. Említs meg legalább három olyan cselekedetet, amelyből kiderül, hogy törődsz a környezettel!

Példa: Szelektíven gyűjtöm a hulladékot.

3. Olvasd el figyelmesen az alábbi részleteket, majd töltsd ki az alábbihoz hasonló táblázatot a füzetedben:

„Ekkor az öregember lánya megsajnálta a kiskutyát, és magához vette, megmosdatta és nagyon jól gondozta. Szorgalmas lány lévén, nagy gonddal tisztította meg szőrét a száraz gáztól és a hernyóktól, majd ezután tovább folytatta útját...

És a banya lánya ment mendegélt, és aztán eljutott a Jótündérhez; de itt is ugyanúgy viselkedett, mint mindig: mogorva, szemtelen és ostoba volt. Leforrázta őket, akik a fájdalomtól megőrülve és sikoltozva futottak előle...”

(Ion Creangă: *Az öregasszony meg az öregember lányai*)

„A mostohalányok tanácsot kértek Hamupipókéától, aki a legjobb tudása szerint tanácsot adott nekik, és még azt is felajánlotta, hogy megfésülje a hajukat. Így a mostohalányok beleegyeztek, hogy Hamupipóke megfésülje a hajukat.

Megkérdezték őt:

– Hamupipóke, szeretnél elmenni a bálba?

– Jaj, kedveseim, gúnyolódtok rajtam? Nincs ott helye egy olyanak, mint én!”

(Grimm testvérek: *Hamupipóke*)

Két cselekedet, ami a jóságot bizonyítja

Két tény, ami a rosszaságot bizonyítja

4. Írj egy rövid bemutatkozást magadról, és próbálj meg válaszolni a kérdésre:

Mitől vagyok én én?

Említsd meg legalább három tulajdonságodat, egy szenvedélyedet és egy kedvtelésedet!

ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az osztályban megbeszéltétek a tanárral a helyes megoldást!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	Két megoldást azonosítottál.	Három megoldást azonosítottál.	Négy megoldást azonosítottál.
2	Írtál egy intézkedést.	Két intézkedést írtál.	Legalább három intézkedést írtál.
3	Két cselekedetet azonosítottál.	Három cselekedetet azonosítottál.	Négy cselekedetet azonosítottál.
4	Három tulajdonságot említettél.	Legalább négy tulajdonságot említettél.	Legalább öt tulajdonságot említettél.

2. TANEGYSÉG

A HOZZÁM TARTOZÓ HELYEK

2

Helyi hovatartozás

- Az én településem
- Helyi hagyományok

Nemzeti hovatartozás

- Az én országom
- Az ország jelképei
- Az ország iránti szeretet

Európai hovatartozás

- Románia, az Európai Unió tagja
- Az Európai Unió jelképei

PROJEKT

Én, a közösség, az ország

- ✓ Dolgozzatok 4-5 fős csoportokban!
- ✓ Készítetek gyűjteményt a településetek, a közösségetek, az országotokat népszerűsítő anyagokból (szórólapok, plakátok, lapbookok, fényképgalériák, videók stb.)! Használjátok fel a tanegység leckéiben szereplő információkat!
- ✓ Csoportként döntsétek el, hogy milyen anyagokat fogtok készíteni, és osszátok ki a feladatokat, hogy minden diák tudja, mi a dolga!
- ✓ Jelöljétek ki határidőket az anyagok elkészítésére, mind a végső határidőt, mind időszakos ellenőrzési határidőket, amikor eldöntitek, hogy vannak-e olyan dolgok/részletek, amelyeken változtatni vagy javítani kell!
- ✓ Határozzátok meg, milyen módon fogjátok bemutatni anyagokat a társaitoknak!

Az én településem

Fedezd fel!

Figyeld meg a képeket, és válaszolj a kérdésekre!

A

B

C

D

E

- Melyik kép hasonlít leginkább a településedre? Miért?
- Régi vagy új település a tied? Nagy vagy kicsi? Melyik megyében van? Alföldi, dombvidéki vagy hegyvidéki város?
- Hol van a lakóhelyed? Nevezd meg településed néhány ismertebb nevezetességét!

Mondd el a véleményed!

- Szeretsz a településeden élni? Válaszodat indokold!
- A szüleid is ezen a településen születtek? Mi a helyzet a nagyszüleiddel? Magyarázd meg a választodat!
- Milyen más településen jártál még?

Jegyezd meg!

A **település** egy emberek által tartósan lakott hely. Bizonyos értelemben a hely, ahol születél és élsz, olyan, mint a családod: nem te választod, de nagyon fontos számodra. Minden településnek van történelme, amelyet az ott élőknek ismerniük kell.

Ahogy tiszteld a helyet, ahol élsz, úgy kell tisztelned azt is, ahol mások élnek. A Földön minden hely egyedi és érdekes dolgokat kínál az emberiség számára.

A **lakhely** azt a helyet jelenti, ahol valaki állandó jelleggel él.

Alkalmazd!

1. Dolgozzatok párokban! Beszéljess egy társaddal a településekről az alábbi kérdések alapján:

- *Milyen műemlékek vagy különleges helyek vannak a településen?*
- *Van-e olyan nap, amelyen a települést ünneplik? Ha igen, mikor?*
- *Ha egy 1-től 10-ig terjedő skálán értékelnéd a településed kinézetét, milyen jegyet adnál? Miért?*
- *Milyen családtagjaid élnek még ugyanazon a településen? Milyen tevékenységeken vesznek részt közösen?*

2. Gondolj egyik kedvenc helyedre a településeden! Írd le egy A4-es lapra, hogy miért gondolod így! Egészítsd ki a helyről készült rajzzal vagy fotóval! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!

3. Mutassátok be az osztálynak az egyes tanulók által a 2. feladatban kiválasztott helyeket, és figyeljétek meg, hogy van-e hasonlóság a választások között!

4. Dolgozzatok közösen! Keressetek adatokat a településekről, és készítsetek plakátot egy flipcharton! Tegyétek a plakátot jól látható helyre, hogy az iskolában mindenki el tudja olvasni!

- Azért, hogy minél több véleményt gyűjtsetek össze, az alábbihoz hasonló kérdőíveket oszthattok ki ismerőseidnek (osztálytársaknak, szomszédoknak). Jelöljétek ki határidőt a kitöltésükre, és nevezetek ki valakit, aki összegyűjti őket! Megadhattok egy helyszínt is, ahová el lehet vinni a kérdőíveket.

- 1. Mit szeretsz a legjobban a településeden? Mi nem tetszik?*
- 2. Mely személyiségek születtek vagy éltek a településünkön?*
- 3. Milyennek látja/od a város polgárait? Mi köt össze benneteket? Mi választ/ja el? Mi az oka annak, hogy néha konfliktusai/d vannak?*
- 4. Elégedett vagy/elégedett azzal, ahogyan városa/városuk kinéz? Mit tenne/tehetné a település szépítése érdekében?*

- Beszéljétek meg a kapott válaszokat! A plakát elkészítéséhez használjátok fel azokat az ötleteket, véleményeket vagy cselekvési javaslatokat, amelyek javíthatják a településen zajló eseményeket!

5. Dolgozzatok csoportban! Alkossanak 4 fős csoportokat! Olvassátok el az alábbi szövegeket, és oldjátok meg a kérdéseket!

Brassót 1235-ben említik először az oklevelek, Corona néven. A város történetének kezdete azonban több évtizeddel korábbra nyúlik vissza, és a vidék németekkel történő betelepítéséhez és a Barcaságnak tett adományozáshoz kötődik, amelyet II. András magyar király 1211-ben tett a Német Lovagrendnek. A települést nem sokkal később, valószínűleg 1213-ban alapították. A középkorban Brassó fontos támaszpontja volt az Európa ezen részén folytatott oszmánellenes harcnak, hiszen 1395-ben Luxemburgi Zsigmond magyar király (1387–1437) és Öreg Mircea (1386–1395, 1397–1418), Havasalföld uralkodója itt írta alá az oszmánellenes szövetségi szerződést.

Brassó, Bolgárszeg, a Szent Miklós-templom

Az 1459. szeptember 20-i oklevél

Bukarest első írásos említése 1459-ből származik, amikor Karóbahúzó Vlad szeptember 20-i oklevelével mentesíti az adók alól, és megerősíti egyes lakosok, kis hűbérurak tulajdonjogát. A nagyon rossz állapotban levő iratot 1900 körül fedezték fel, és a bukaresti Şuţu-palota múzeumában őrzik. Karóbahúzó Vlad uralkodása hat évéből négyet „Bukarest várában” töltött, és ezt a helyet jobban kedvelte, mint târgoviştei székhelyét. 1465. október 14-én III. Szép Radu, Karóbahúzó Vlad testvére úgy döntött, hogy Bukarest legyen Havasalföld egyik fejedelmi központja.

- Írd le a két legérdekesebb információt az egyes szövegekből! Hogyan állapítottad meg, hogy melyek azok?
- Írj legalább egy információt a településed történetéről!
- Szerinted mit éreznél, ha felfedeznél egy, a településed korát bizonyító dokumentumot?
- Mutassátok be munkáitokat az osztálynak! Hasonlítsd össze a válaszaidat az osztálytársaidéval!

Mit tanultál?

1. Miért fontos az a hely, ahol élsz?
2. Mit mesélhetne el a településed?

Üzenet számodra

Viseld a szívedben a helyet, ahol születted,
hogy megismerhesd a gyökereidet!

A helyi hagyományok

Fedezd fel!

Az alábbi hagyományok közül melyik figyelhető meg a településen vagy vidéken, ahol élsz?

Kecsketánc

Fazekasság, szövés, népviselet készítése

Húsvéti tojásfestés

Mondd el a véleményed!

- Milyen szokásokat ismersz a településeden?
- Milyen szokásokat őriznek a családban?
- Melyik szokást kedveled a legjobban? Miért?

Néptáncok

Jegyezd meg!

A **közösség** olyan emberek csoportja, akiknek azonosak az érdekei, meggyőződései vagy az életnormái.

A **hagyományok** elkísérik az embereket az élet különböző szakaszaiban (születés, házasság, halál) és a vallási ünnepeken. Tiszteletben tartásuk a közösséghez tartozás érzését nyújtja az embereknek. A hagyományok nemzedékről nemzedékre szállnak, némelyikük még az ókorból származik.

Minden közösségnek megvannak a maga hagyományai, a saját életmódja és értékrendje. Éppen ezért kell tiszteletben tartanunk más közösségek hagyományait, és élvezzük, amit a saját hagyományainkhoz adnak. Minden közösség példákat tud nyújtani más közösségeknek a jó viselkedésből, a szép hagyományokból és a hasznos ismeretekből.

Alkalmazd!

1. Egy A4-es lapon mutass be egy, a családban nemzedékeken keresztül öröklődő szokást! Használj szavakat és képeket/rajzokat! Mutasd be munkádat az osztálynak! A lapot csatold **személyes portfólió**dba!
2. Válassz ki öt olyan elemet, amelyet a településedre jellemzőnek tartasz (történelmi dátumok, események, személyiségek, műemlékek, hagyományok és szokások stb.)! Készíts bemutatót településedről ezen elemek felhasználásával!
3. **Dolgozzatok párban!** Javasoljatok egy olyan tevékenységet, amellyel megismertethetitek a településeket egy másik településen élő diákokkal! Mondjátok el, hogyan működne ez a tevékenység!
4. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

A 2011-es népszámlálás szerint Romániában 21 olyan etnikai közösség él, amelyeknek több mint ezer tagja van, a legnépesebbek a románok (16 792 868 fő), őket követik a magyarok (1 227 623 fő) és a romák (621 573 fő).

Azok az etnikai csoportok, amelyek tagjainak száma meghaladja a 20 000 főt: ukránok (50 920 fő), németek (36 042 fő), törökök (27 698 fő), oroszajkú lipovánok (23 487 fő) és tatárok (20 282 fő). Egyéb, Románia területén élő etnikai közösségek: szerbek, szlovákok, bolgárok, horvátok, görögök, olaszok, zsidók, csehek, lengyelek, kínaiak, örmények, csángók, macedónok.

- Milyen népcsoportok élnek Románia területén?
  - Szerinted milyen különbségek vannak e csoportok között? Mi a helyzet a hasonlóságokkal? Nézd meg a képet a szöveg jobb oldalán! Szerinted mit képvisel? (Gondoljatok az etnikai csoportokra!)
  - Készítsetek listát a társaitok által adott válaszokról!
5. **Dolgozzatok csoportban!** Alkossatok 4 fős csoportokat! Beszéljétek meg, hogyan járnátok el az alábbi helyzetekben!
    - a) Egy új, más nemzetiségű osztálytárs érkezik az osztályodba.
    - b) Egyik osztálytársa kinevet egy olyan gyermeket, aki a családjában magyarul beszél.
    - c) Megtudod, hogy egy gyerek az utcádban olyan szokást tart, amit nem ismersz. Mutassátok be ötleteiteket az osztály előtt! Hasonlítsátok össze osztálytársaitok ötleteivel!

6. Figyeld meg a képeket! Mit tanulhatunk más közösségek hagyományainak tanulmányozása során?

*Szász szokás
(Szentágotya, Románia)*

*Hagyományos felvonulás
(Cseh Köztársaság)*

*Tánc
(Ukrajna)*

*Maszlenicát ünneplő bábu
(Oroszország)*

- A fenti képeken bemutatott hagyományok közül melyiket szeretnéd jobban megismerni? Indokold meg válaszod!

Mit tanultál?

1. Fontos-e ismerni egy közösség hagyományait? Indokold meg válaszod!
2. Hogyan öröklődnek egy közösség hagyományai?

Üzenet számodra

Egy közösség hagyományai önazonosságának részét képezik.

*önazonosság – szokások, hagyományok összessége, mely egy közösség sajátosságát igazolja/fejezi ki.

Az én országom

Fedezd fel!

Ma részt vettem a Nemzetek Napján. A tanárunk kihívás elé állított bennünket, és mi elfogadtuk. Mindannyian bemutattunk egy-egy országot. Amikor egy héttel ezelőtt sorsot húztunk, hogy ki melyik országot mutassa be, a cetlimen ez állt: ROMÁNIA. Örültem, hogy a házámról kell beszélnem, arról az országról, amely nekem és társaimnak az otthona. Sok kutatást végeztem, és érdekes előadást készítettem.

Tao arra kérte a tanárt, engedje meg neki, hogy ő mutathassa be szülőházáját, Kínát, Kinga pedig bemutatta ősei országát, Magyarországot.

Együtt próbáltuk megtalálni a térképen azokat az országokat és helyeket, amelyekről az előadásokon tanultunk.

Érdekes és élvezetes élmény volt.

București

(A IV. osztályos Mária Naplójából)

A Fekete-tenger

A Kárpátok

- Melyik országot mutatta be Mária? Miért örült?
- Nézd meg a képeket Mária naplójából! Mit tudsz ezekről a helyekről?
- Mit tudtál meg Taóról és Kingáról? Mi jelent számukra Románia?
- Mit gondolsz, miért szervezték meg a diákok a *Nemzetek Napját*?

Budapest, Magyarország fővárosa

Peking, Kína fővárosa

Mondd el a véleményed!

- Melyik a te szülőhazád? És a szüleidé? Hát a nagyszüleidé?
- Ismersz olyanokat, akik más országban születtek, de Romániában élnek? Mondd el az osztálytársaidnak!

Jegyezd meg!

A **szülőhazád** az az ország, ahol születtél. Sokunk számára Románia a hazánk. Mindannyian, akik Romániában születtünk, ennek az országnak vagyunk az állampolgárai.

Vannak, akik nem itt születtek, de szeretik és tisztelik Romániát, mert itt élnek, itt tanulnak, itt vannak barátaik. Ha akarnak, bizonyos feltételek mellett ők is állampolgárai lehetnek annak az országnak, amelyben élnek.

Alkalmazd!

- Dolgozzatok párokban!** Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket! Beszél meg osztálytársaiddal a megismert információkat! Milyen újdonságokat tudtál meg?

Név: ROMÁNIA

Nemzetközi rövidítése: RO.

Románia területe 238 391 km², ami Európa területének 4,8%-át teszi ki.

Az államhatár teljes hossza 3149,9 km, Románia szomszédai északkeleten a Moldovai Köztársaság, északon Ukrajna, északnyugaton Magyarország, délnyugaton Szerbia, délen Bulgária, valamint 193,5 km tengeri határ.

A 2011-es *népszámlálás** szerint Románia lakossága 20 121 641 fő volt.

(<http://www.presidency.ro>)

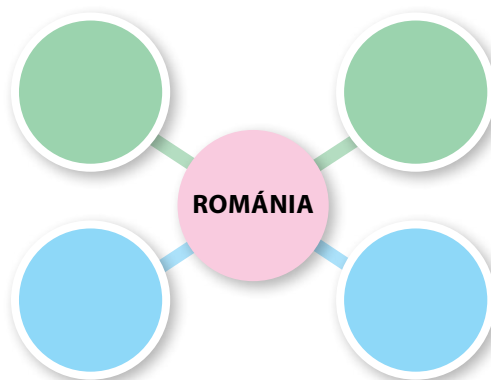
*népszámlálás – egy ország összlakosságának a felmérése.

A Duna, a tenger, a Kárpátok és a Prut – ez a négy határ öleli át Románia földjét. Szörnyű viharok vonultak át rajtunk, mi mindet kiálltuk, és nem adtuk fel, itt maradtunk. Mint a nádszálak, úgy hajlottunk meg a szélben, de nem törtünk el. És mi maradtunk a földünk urai. Csak a jó Isten a megmondhatója, hogy mennyi vérrrel fizettünk ezért a földért, amely drága minden román számára, drága a szépségei és gazdagsága miatt, drága a dicső és magasztos tettek miatt, amelyek ezen a földön történtek.

(Alexandru Vlahuță: *Az ország. A nép* – részlet)

2. Rendezd az 1. feladatban szereplő szövegekből származó információkat az alábbihoz hasonló sémába! Készítsd el az ábrát egy A4-es lapra! A kék körökbe írd a már ismert információkat, a zöldekbe pedig az újakat! Csatold a lapot **saját portfóliódhoz!**

3. A Romániában általad meglátogatott helyek közül válassz egyet, amelyik a legjobban tetszett! Készíts bemutatót a társaidnak, amelyben elmagyarázod, miért az adott helyszínt választottad!

4. **Dolgozzatok csoportokban!** Alkossatok 3-4 fős csoportokat!

- a) Beszélgetsetek az alábbi hírekből kiindulva!

Több mint 100 gyermek vett részt élete első tengerparti kirándulásán. A gyerekeknek eddig nem volt erre lehetőségük, mert a szüleik nem engedhették meg maguknak egy ilyen utazást. Az útiköltséget adományokból biztosították.

- b) Készítsenek listát a lehetséges megoldásokról, hogy minden gyermek legalább az ország egy részét meglátogathassa!

5. Románia bekerült a Rekordok Könyvébe* a hagyományos óra résztvevőinek száma miatt: az olténiai Slatina városában 13 828-an járták a legnagyobb órát az egyesülés napi ünnepeinek alkalmából.

Keress az interneten más olyan romániai teljesítményt, ami bekerült a Rekordok Könyvébe. Készíts prezentációt a társaidnak! A lapot tedd **saját portfóliódba!**

*Rekordok Könyve – a világ legnagyobb rekordgyűjteménye, amely olyan nemzetközileg elismert és hitelesített rekordokat jelent meg, amelyek az emberi teljesítőképesség vagy a természet szélsőségeiként jönnek létre.

Mit tanultál?

1. Románia minden lakosának a szülőhazája? Magyarázd meg a válaszod!
2. Mit kellene tudnia mindenkinek a szülőhazájáról? Magyarázd meg a válaszod!

Üzenet számodra

Mindenhol jó, de a legjobb otthon.
(Magyar közmondás)

Az ország jelképei

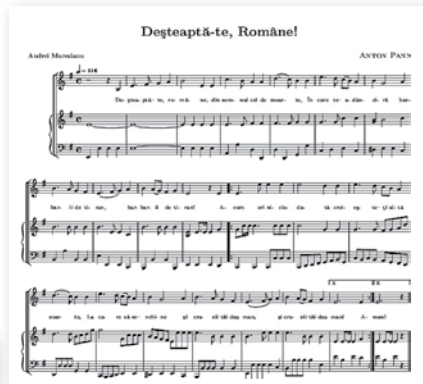

Fedezd fel!

Beszélgess egy társaddal az alábbi képekről!

Katonai díszszemle –
December 1.

Románia himnusza

Románia
zászlaja

ROMÁNIA CÍMERE

Románia címere két, egymást fedő pajzsból áll: a nagy és a kis pajzsból.

A kék színű nagy pajzson jobbra fordított fejű, vörös csőrű és karmú, kifeszített szárnyú aranyas látható. Csőrében arany ortodox keresztet, jobb karmában pалlost, a bal karmában pedig egy jogart tart; fején Románia acélkoronáját viseli.

A sas mellkasán egy kis pajzs található, amelyen Románia történelmi régióinak címerei láthatók: Havasalföld – kék színű mezőben aranyas; Moldva – vörös színű mezőben fekete bivalyfej; Bánság és Olténia – vörös színű mezőben kétbóltíves aranyhíd; Erdély, Máramarossziget és a Körösök – keskeny vörös csíkkal kettészelt pajzs; a Fekete-tenger vidéke – kék színű mezőben két aranyszínű delfin, felemelt farokuszonnyal.

Mondd el a véleményed!

- Fontos-e a románok számára, hogy ismerjék országuk jelképeit? Magyarázd meg a válaszod!
- Énekelted már a román himnuszot? Milyen alkalomból?

Jegyezd meg!

Hazánk **jelképei** a **zászló**, a **nemzeti ünnep**, a **himnusz** és a **címer**. Ezeket az Alkotmány, az ország legfontosabb törvénye határozza meg.

Románia Alkotmánya, 12. szakasz – Nemzeti jelképek

- (1) Románia zászlaja háromszínű; a színek függőlegesen vannak elhelyezve, a *zászlórúdtól** kiindulva a következő sorrendben: kék, sárga, piros.
- (2) Románia nemzeti ünnepe december 1-je.
- (3) Románia nemzeti himnusza a „Deșteaptă-te, române!”.
- (4) Az ország címerét és az állam pecsétjét külön törvény, úgynevezett organikus törvény állapítja meg.

*zászlórúd – fémből vagy fából készül, amelyre a zászlót felhúzzák.

Alkalmazd!

1. Dolgozzatok párban! Beszéljess a társaddal a román zászlóról a megadott kérdések alapján!

- Hol és mikor láttátok a román zászlót? Ki *tűzheti** ki az ország zászlaját?
- Szerintetek mit jelentenek a nemzeti zászló színei? Hogyan nevezik másként a zászlónkat e színek miatt?

*kitűzni – intézmények, házak stb. magasabb pontján való elhelyezése.

2. Miért választották december 1-jét Románia nemzeti ünnepének? A válaszhoz használd fel a történelemórán tanultakat, illetve a megadott képet! Ha valaha is részt vettél a nemzeti ünnepi felvonuláson, mesélj róla a társaidnak!

*A gyulafehérvári nagy nemzetgyűlés,
1918. december 1.*

3. Dolgozzatok csoportban! Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Beszéljessetek a román himnuszról!

- Mit gondoltok, miért ezt a dalt választották az ország himnuszának?
- Mikor éneklük?
- Hogyan kell viselkednie az embernek az éneklés során? Stb. Meséljeteek társaitoknak egy olyan megható pillanatról, amikor Románia nemzeti himnuszát hallgattátok!

*A nemzeti himnusz eléneklése
egy labdarúgó-mérkőzés kezdetén*

4. Figyeld meg, hogyan változott Románia címere az idők folyamán! Mondd el, miben hasonlítanak és miben különböznek!

1921–1947

1965–1989

1992–2016

2016–prezent

Mit tanultál?

1. Melyek Románia jelképei?
2. Hol vannak meghatározva hazánk jelképei?

Üzenet számodra

*Tartsd a fejedben és a lelkedben
a nemzeti jelképeket!*

A hazaszeretet

Fedezd fel!

Beszéljétek meg egy társaddal, hogy mit jelent a hazaszeretet a megadott szövegek és képek alapján!

Áldott hon, román hon, mit kívánjak néked, (...)
Fiaidat kössék testvér-kötélékek,
Mint az éj csillagját, hajnal harmatát,
Örök legyen élted, örömed és fényed,
Izzó román lelked, s győzz minden csatán,
Vitézségnek álmát, dicsfényt, büszkeséget –
Ezt kívánom néked, szép Romániám!

(Mihai Eminescu: *Áldott hon, román hon, mit kívánjak néked* – részlet)

Egy ilyen gyönyörű és ilyen dicsó múltú országban, ilyen okos emberek között hogyan is ne lenne a hazaszeretet igazi vallás, és hogyan is ne emelnénk fel a homlokunkat, mint az egykori dicsó ősök, büszkén mondván: „Román vagyok!”

(Alexandru Vlahuță: *Az ország, a nép* – részlet)

A hazafit* arról ismerik fel, hogy szereti, tiszteli és igyekszik összefogni és gazdagítani a vidékeket és az embereket.

(Nicolae Iorga, román történész)

*hazafi – az a személy, aki szereti az országát/hazáját.

Mondd el a véleményed!

- Elég azt mondani, hogy szereted a hazádat? Magyarázd meg a válaszodat!
- Hazafinak tartod magad? Magyarázd meg a válaszodat!

A

B

C

Jegyzezd meg!

A hazaszeretet a következőket jelenti:

- a múlt ismerete és az életüket a hazáért feláldozó nemzeti hősök iránti tisztelet;
- a román nyelv ismerete;
- a hagyományok tiszteletben tartása a nemzeti identitás megőrzése érdekében;
- a törvények tiszteletben tartása;
- a sokféleség elfogadása;
- részvétel annak a közösségnek az életében, amelyhez tartozol;
- részvétel az anyagi értékek és a természeti javak védelmében;
- az a mód, ahogyan a külföldiekkel, a nem románokkal beszélsz az országodról.

Hazaszeretetünket a viselkedésünk, a magatartásunk bizonyítja.

Alkalmazd!

1. Az alábbi képek közül melyik társítható a hazaszeretet érzéséhez? Indokold meg a választodat!

A

B

C

2. **Dolgozzatok csoportokban!** Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Beszéljétek meg a megadott közmondások jelentését! Válasszatok ki egyet a közmondások közül, és magyarázzátok meg írásban, egy 5-7 mondatos szövegben! Mutassátok be munkáitokat a többieknek!

- *Bármilyen rossz is a kenyér, a hazai kenyérnél nincsen jobb.*
- *Az ember haza nélkül olyan, mint a fióka anya nélkül.*
- *Ha nem szereted a családot, nem szereted a hazádat sem.*

3. Olvasd el figyelmesen a veled egyidős diákok véleményét! Vitasd meg a véleményeket társaiddal!

A hazafinak szeretnie kell a hazáját. Hogyan? Gondoskodnia kell róla, meg kell tisztítania és meg kell mosnia. Így kell a hazát szeretni.

(George)

Mit jelent hazafinak lenni? Hogy tiszteletben tartod a közrendet. Nem szemeltelsz az utcán. Tiszteled a nyelvedet. Hogy helyesen beszélsz románul. Szereted a hazádat. Tiszteletben tartod a törvényeket.

(Ilinca)

Tisztelem és szeretem a hazámat, amikor iskolába járok és tanulok, amikor segítek a nagymamámnak a kertben, vagy amikor édesanyámmal elmegyünk a beteg szomszédunkhoz, és főzünk neki.

(Elena)

- Melyik véleményt találsz a legérdekesebbnek? Indokold meg a választásod!
4. Készíts egy A4-es papírlapon listát arról, hogy miként tudod bizonyítani, hogy szereted a hazádat! Egészítsd ki rajzzal! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!
5. Egy fehér vagy színes papírra írd öt sorost, amely a haza szóval kezdődik! Csatolj melléje egy kivágott képet, vagy rajzolj egyet!

*öt soros – öt sorból álló, rím nélküli versszak, amelyet a következő szabályok alapján alkotunk meg.

1. sor – 1 főnév;
2. sor – két szó, amely az előzőleg megnevezett fogalom tulajdonságát jelöli;
3. sor – három szó, amelyek a témához kapcsolódó cselekvést jelölnek;
4. sor – egy négyzavas állítás, ami kulcsszóhoz kapcsolódik;
5. sor – zárszó.

Például így nézhetne ki a *hagyományok* szóval kezdődő öt soros:

Hagyományok
Ősi, értékes
Megőrzik, tiszteletben tartják, továbbadják.
A hagyományok identitást adnak a közösségnek.
Kincs.

Mit tanultál?

1. Mit jelent a hazaszeretet?
2. Hogyan bizonyítható a hazaszeretet?

Üzenet számodra

Mindenkinek van hazája. A többi az csak ország. (Octavian Paler, román író)

Románia, az Európai Unió tagja

Fedezd fel!

Figyeld meg a képeket! Beszélj meg egyik társaddal, hogy mit ábrázolnak, mit jelképeznek!

Az Európai Unió tagországai

Az Európai Unió zászlaja

Euró pénzneme

Az Európai Unió országainak zászlói

Jegyezd meg!

1958-ban hat európai állam partnerséget hozott létre, amely az idők során az új tagállamok csatlakozásával tovább fejlődött. 1993-ban ez a gazdasági és politikai partnerség az **Európai Unió** (EU) nevet kapta.

Románia 2007. január 1-jén lett az Európai Unió tagja.

2021-ben az Európai Uniónak 27 tagállama van.

Az EU jelképei a következők:

- kék színű zászló, amelyen a kört alkotó tizenkét sárga színű csillag az európai népek közötti egység, szolidaritás és harmónia eszményét jelképezi;
- a himnusz (szövege: Friedrich von Schiller 1785-ös lírai költeménye, az *Örömóda*; dallama: Ludwig van Beethoven 1823-ban szerzett *IX. szimfóniájá*nak egy részlete);
- jelmondata: Egység a sokféleségben;
- Európa-nap: Május 9.

2021-ben a 27 uniós tagállamból 19-ben az euró (€) volt a hivatalos pénznem. Ezeket az országokat együttesen *euróövezetnek* hívják.

Alkalmazd!

1. Írd le a füzetedbe az Európai Unió országait! Használd a 32. oldalon található képet. Készítsd el egy papírlapon egy általad választott uniós ország bemutatását! Csatold a lapot a **saját portfólió**dba!

2. Dolgozzatok párban!

a) Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget! Azonosítsd az európai polgárok jogait és kötelességeit!

A fő kihívás az, hogy a különböző értékrendű nemzetek közötti párbeszéd révén közvetítési formákat találjunk. Az európai sokszínűség valós, és kulturális, nyelvi, etnikai különbségekre utal, de minden európai polgárnak egyenlőnek kell lennie a törvény előtt, egyenlő jogokkal kell rendelkeznie, és képesnek kell lennie arra, hogy gyakorolja az általa vallott értékeket, amíg azok nem sértik mások szabadságát, és nem csorbítják egészségüket vagy épségüket.

b) Magyarázd meg az EU jelmondatát: „Egység a sokféleségben”! Rajzolj egy találó képet! Hasonlítsd össze az ötleteid a társaidéval!

3. Az alábbi képek az Európa-napi tevékenységeket mutatják be a különböző országokban.

Európa-nap a gyermekek szemével, Románia

Ki mit tud játék, Tallin, Észtország

Európa-napi katonai díszszemle, Franciaország

Európa-nap ünneplése, Magyarország

• Milyen tevékenységeket szerveznek iskolákban az Európa-nap alkalmából? Mi a helyzet a településeden?

4. Dolgozzatok párban! Javasoljatok egy tevékenységet az Európa-nap megünneplésére! Határozzátok meg, hogy milyen anyagokra van szükség, hol kerüljön rá sor, ki vesz részt, és hogyan fog lezajlani!

5. Dolgozzatok csoportban! Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Látogassatok el az Európai Unió hivatalos honlapjára (http://europa.eu/index_ro.htm), és készítsetek egy-egy anyagot az EU népszerűsítésére! Készíthettek szórólapokat, térképeket, plakátokat, filmeket, számítógépes prezentációkat stb. Az anyagokból rendeztetek mini kiállítást!

6. Dolgozzatok csoportban! Alakítsatok négy csoportot! Minden csoport válasszon ki egy témát az alábbi négyszögekből (A, B, C, D), és készítsen egy plakátot, amely a választott téma legalább négy elemét mutatja be! Használjatok szöveget és rajzokat/képeket! Szükségetek lesz információforrásokra, flipchart papírra, színes ceruzákra és filctollra, színes papírra, ollóra.

A

Hagyományos ételek és italok az EU országából

C

Az európai polgárok híres felfedezései

B

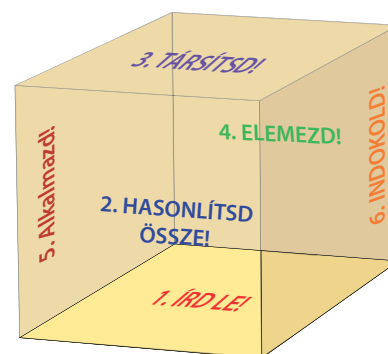
Hagyományos viseletek és táncok az EU országából

D

EU-tagállamokból származó szerzők által írt gyermekmesék/könyvek

7. Dolgozzatok csoportban! Alkossatok 6 csoportot! Minden csoport a következő követelmények egyikét oldja meg papírlapon. A válaszokat egészítsétek ki odaillo rajzokkal!

- **Írjátok le** az Európai Unió jelképeit!
- **Hasonlítsatok össze** két, általatok választott uniós országot, mutassatok rá három hasonlóságra és három eltérésre!
- **Elemezzétek**, hogy milyen jogai és kötelességei vannak az európai polgároknak!
- **Társítsatok** Romániát más uniós országokkal, figyelembe véve a következőket: **a)** az ország területét; **b)** a lakosság számát.
- **Alkalmazzátok!** Írj egy listát azokról a viselkedési szabályokról, amelyek szerinted minden európai országban érvényesek.
- **Indokoljátok meg** az állítást: Mihai Eminescu éppen azért volt nagyon egyetemes, mert ízig-vérig román volt. (Tudor Arghezi, román költő)

8. Dolgozzatok párokban! Olvassátok el figyelmesen a szöveget, majd válaszoljatok a kérdésre!

1972-ben az Európa Tanács választotta himnuszául Beethoven *Örömdáját*, majd a művet 1985-ben az EU vezetői az Európai Unió hivatalos himnuszává tették. Az európai himnusznak nincs szövege: szavak nélkül, a zene egyetemes nyelven szól a szabadság, a béke és a szolidaritás európai eszményeiről. Az európai himnusz nem arra hivatott, hogy az uniós országok nemzeti himnuszainak helyébe lépjen, hanem arra, hogy a tagországok által közösen vallott értékeket ünnepelje. A himnusz nemcsak az Európai Unió hivatalos rendezvényein, ünnepségein zendül fel, hanem sok más európai vonatkozású eseményen is.

(https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_ro)

- Miben hasonlít és miben különbözik Románia és az Európai Unió himnusza?

Mit tanultál?

1. Melyik évben lett Románia az Európai Unió tagja?
2. Melyek az Európai Unió jelképei?

Üzenet számodra

Tanuld meg értékelni a sokszínűség szépségét!

ISMÉTLÉS

1. Dolgozzatok párban!

Olvassátok el figyelmesen az alábbi szövegekben szereplő híreket, és válaszoljatok a kérdésekre!

Nagyszeben gyermekszemmel. Ez egy alapítvány javaslata, amely november 7-én, vasárnap 17 órakor nyitja meg a „A város a gyermekek szemével” című kiállítást. A rendezvényre egy alapítvány iskolás gyermekek számára fenntartott napközi otthonában dolgozó 25 gyermek által készített fényképeket gyűjtött össze. A gyerekek egy nagyszebeni iskola tanulói, és négy hónapja vesznek részt egy fotóműhelyben, a *Hivatásos önkéntes* program keretében. A gyerekek megtanulták a fényképezés alapvető szabályait: a keretezést, a megvilágítást, és eddig a tájkép- és portréfotózást gyakorolták – áll a sajtóközleményben.

Március 15. és április 15. között hulladékgyűjtési akciókra kerül sor, amelyekre Beszterce polgárait is várják. „Támogatjuk, hogy a polgárok, közintézmények és oktatási egységek részt vegyenek a szervezett önkéntes akciókban. Így szeretnénk megmutatni, hogy hajlandók vagyunk részt venni a fenntartható tevékenységekben, hogy hajlandók vagyunk tenni azért, hogy másoknak is példát mutassunk, de azért is, hogy a természethez való hozzáállásunkat meg lehet változtatni, és mindenki számára elérhető” – mondta el az önkormányzat képviselője. Az *Erdő hónapja* programja magában foglalja a Codrișor erdőben, a Templom-erdőben és a Hârja Mica erdőben (az utóbbi kettő az Unirea lakótelepen található) zajló hulladékgyűjtési akciót, valamint egy erdészeti témájú versenyt a gyermekek számára.

- Olvasd el újra a híreket, és mondd el, milyen információkat közvetít! Hasznos ez az információ a városlakók számára? Miért?
- A fenti tevékenységek közül melyik mutatja az emberek kötődését az adott településhez?
- Melyik akcióban vettél volna részt szívesen? Indokold meg a választásod!

2. Dolgozzatok csoportban!

Alakítsatok három csapatot! Minden csapat bemutat egy, a településeken ismert és gyakorolt szokást. A szükséges adatok összegyűjtéséhez a következőképpen járjatok el:

- beszélgetsetek el a helyi idősekkel, az iskola tanáraival, az iskola könyvtárossal, a szülőkkel stb.;
- keressetek információs anyagokat a gyermekmagazinokban és/vagy az interneten!

Válasszátok ki, hogyan kívánjátok bemutatni a szokást: • poszter/plakát; • album, szórólap; • portfóliólap (fogalmazás és rajz/fénykép); • dráma/előadás.

3. Oldd meg az alábbi négyzetekben szereplő feladatokat!

Tudsz-e többet a településedről és annak lakóiról, az általad tisztelt hagyományokról és más népcsoportokról? Mondd el a társaidnak!

Megérted-e, hogy a településed idővel változik, és a változások a lakosaitól függnék? Mutass rá, hogyan történik!

Elfogadod-e annak gondolatát, hogy bár ugyanabban a városban élnek, és közösek a hagyományaitok, a polgárai mégis különbözők, és ezt tiszteletben kell tartani? Hogyan bizonyítanád ezt?

Értékeled-e, hogy a településeden az egyes etnikai közösségek* milyen jóval és mással járulnak hozzá a közösséghez?

*etnikai közösség: olyan emberek csoportja, akiknek közös a származásuk, nyelvük és kulturális hagyományaik.

4. Dolgozzatok közösen! Készítsetek osztálykiállítást régi és új fényképekből hazánk fontos műemlékeiről és helyszíneiről! Minden egyes fotóhoz írjatok egy rövid bevezetőt! A kiállítást az iskola folyosóján, a helyi Művelődési Házban, könyvtárban vagy a városházán is megrendezhetitek.

Tropaeum Traiani, Adamclisi – a 102-ben a dákok felett aratott római győzelem tiszteletére emelt emlékmű.

- 5.** Rajzolj egy papírlapra egy jelképet, ami szerinted a leginkább kifejezi az országodat! Mutasd be az osztálynak! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!
- 6.** Keresd a lehető legjellemzőbb információkat Romániáról! Ezek segítségével készíts egy plakátot az országodról! Szervezzetek kiállítást az iskola folyosóján, a könyvtárban vagy a városházán a nemzeti ünnep, december 1. alkalmából!
- 7. Dolgozzatok csoportban!** Alakítsatok négy csoportot! Tegyük fel, hogy egy nem Európában élő embert kell megismertetni néhány fontos tényvel. Keressetek adatokat az interneten, és minden csoport készítsen egy „európai kosarat”, ami a következőt tartalmazza: egy könyvet, egy dalt, egy festményt, egy épületet, vagy más, általatok fontosnak tartott tárgyat. Döntsétek el, milyen módon mutatjátok be! Indokoljátok meg a választásaitokat!

Portfólió

Ellenőrizték a tanegység során a portfólióba készült anyagokat! Minden diáknak az alábbiakra kell törekednie:

- hogy a tanegység során javasolt összes darabot megszerezze;
- hogy minden esetben teljesüljön a követelmény;
- hogy szükség esetén kiegészítse/javítsa a portfóliólapokat.

Projekt:

Mutassátok be a tanegység során elkészített anyagokat! Az alábbi kérdések felhasználásával beszéljétek meg a projektet:

- Megfelel a követelményeknek?
- Melyik feladat tetszett a legjobban?
- Mi okozta a legtöbb nehézséget?
- Mit tehetné volna másként?

ÉRTÉKELÉS

Olvasd el figyelmesen a követelményeket, majd oldd meg a 2. Tanegységben tanultak alapján!

- Jelöld az állításokat **I**-vel (igaz) vagy **H**-val (hamis).
  - Minden közösségnek megvannak a maga hagyományai.
  - A település, ahol élek, minden más településnél jobb, mert ez a város jelent számomra a legtöbbet.
  - Egy közösség tagjai tanulhatnak más közösségek hagyományából.
- Csak azokat a szavakat írd le, amelyek az ország jelképeit nevezik meg: *nemzeti himnusz, nemzeti futballcsapat, háromszínű zászló, nemzeti nap, nemzeti színház.*
Példa: háromszínű zászló
- Írj három mondatot a következő szavakkal: *haza, zászló, hazaszeretet.*
- Egészítsd ki a szöveget a hiányzó szavakkal!

Az Európai Unió 27 (...) foglal magában, köztük Romániát. Hazánk az Európai Unióhoz (...) csatlakozott. Az EU egyik jelképe: (...).

- Írj egy 5-7 mondatos szöveget, amelyben legalább három hasonlóságot mutatsz be a saját országod és más uniós országok gyermekei között! Keress egy megfelelő címet!

Példa:

Biztonságban akarjuk érezni magunkat az iskolában.

ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az osztályban megbeszéltétek a tanárral a helyes megoldást!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	egy helyes választás	két helyes választás	három helyes választás
2	egy helyes választás	két helyes választás	három helyes választás
3	egy helyes mondat	két helyes mondat	három helyes mondat
4	egy helyes szó	két helyes szó	három helyes szó
5	egy hasonlóság	két hasonlóság	három hasonlóság

Készíts a 96. oldalon található táblázathoz hasonló *fejlődésértékelő lapot!*

Értékelj az ebben a tanegységben végzett tevékenységedet, és töltsd ki a táblázatot! Gyűjtsd össze a portfóliódba az egyes tanegységek munkalapjait, hogy lásd, mi változik!

3. TANEGYSÉG AZ ERKÖLCSI ÉRTÉKEK

3

- Mi az erkölcsi érték?
- Jó/Rossz
- Önzetlenség/Önzés
- Becsületesség/
A becsület hiánya
- Tisztelet/
A tisztelet hiánya
- A felelősség/
A felelősség hiánya
- Az együttérzés/
Az együttérzés hiánya

Projekt A jöttetek doboza

- ✓ Alkossatok 4-5 fős csoportokat!
- ✓ Készítsetek gyűjteményt az erkölcsi értékeket (jószág, önzetlenség, becsületesség, tisztelet, felelősség, szolidaritás) népszerűsítő jó cselekedetéről, a tanegységben tanultak felhasználásával!
- ✓ Csoportszinten döntsétek el, hogy milyen anyagokat fogtok készíteni (album, kollázs, szórólapok, plakátok, lapbookok, fotogalériák, videók stb.), és a csoporton belül jelöljétek ki a feladatokat, hogy minden diák tudja, mi a dolga!
- ✓ Jelöljétek ki a határidőket az anyagok befejezésére: egyrészt egy végső határidőt, másrészt időszakos ellenőrzési határidőket, amikor átgondoljátok, hogy van-e még mit változtatni vagy javítani.
- ✓ Határozzátok meg, hogyan fogjátok bemutatni a projektet!

Mi az erkölcsi érték?

Fedezd fel!

Az alábbi képek alapján vitasd meg társaidal! Szerinted az emberek miért érzik szükségét annak, hogy közösségekben éljenek, és segítsék egymást?

A

C

D

B

Mondd el a véleményed!

- Azokban a csoportokban, amelyekhez tartozol, milyen eszméket és magatartásformákat tartasz a legfontosabbaknak?
- Mit értesz érték alatt?
- Számodra mi az értékes?

Jegyezd meg!

Az **erkölcsi érték** azt jelenti, ami erkölcsi szempontból fontos, értékes, megbecsülésre, tiszteletre méltó.

Azokról a dolgokról, amelyek örömet okoznak, amelyek hasznunkra vannak, vagy amelyek segítenek a fejlődésünkben, azt mondjuk, hogy értékesek. Az emberi közösségek közös értékeket vallanak, de az értékesnek tartott dolgok társadalmanként eltérők.

Az emberek általában értékesnek tartják a *megértést*, a *tiszteletet*, a *felelősséget*, a *jóságot*, az *együttérzést*, a *tűrelmet*, az *önzetlenséget*, a *becsületességet*.

Az erkölcsi értékek azok a viszonyítási pontok, amelyek alapján meghatározzuk, hogy kik vagyunk és mit akarunk, ezeken alapulnak álmunk, viselkedésünk és a mindennapi döntéseink.

Alkalmazd!

- 1. Dolgozzatok párban!** Beszélj meg egy társaddal azokat a helyzeteket, amikor segítetek másoknak abban, hogy elérjék azt, amit kitűztek maguk elé! Szoktál segíteni, ha megkérnek, vagy felajánlod a segítségedet olyan helyzetekben, amikor tudod, hogy segíteni tudsz?
- 2.** Írd le egy papírra, hogy szerinted milyen dolgokat nem tudnál elérni mások segítségével! Egészítsd ki rajzokkal vagy kivágott képekkel! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!
- 3.** Vannak olyan viselkedésminták*, amelyeket nem szeretsz magadban? Mi a helyzet a társaiddal? Rajzolj egy képet/készíts kollázst egy olyan viselkedésmintáról, amin szerinted változtatnod kellene! Csatold a lapot **saját portfólió**dhoz!

* *viselkedésminta* – cselekvés és válaszlépés adott körülmények között vagy helyzetekben; magatartás, viselkedés.

- 4. Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Olvassátok el a következő problémahelyzeteket! Beszéljétek meg, hogyan kell eljárni az egyes esetekben! Írjátok le a javasolt megoldásokat, és mutassátok be az osztálytársaitoknak!

A tanárnőd vagy a tanárod tudni akarja, ki tépte le a függönyt az osztályterem ablakáról. A társaidd úgy döntöttek, hogy nem mondanak semmit, de te szeretnéd elmondani, hogy valójában ki a tettes.

András beteg, és kénytelen egy ideig otthon maradni. Bár tudja, hogy ő a legjobb barátod, édesanyád megkért, hogy ne menj el hozzá, mert te is megbetegedhetsz.

Amikor Krisztina visszajött a szünetről, észrevette, hogy az előző napon ajándékba kapott színes ceruzakészlet már nincs a padon. Megkéri kollégáit, hogy segítsenek neki megtalálni a készletet, de hiába: sehol sincs.

- 5. Párban dolgozzunk.** Vitassátok meg az alábbi állítás jelentését!

Az érték abban rejlik, ami vagy, nem pedig abban, amid van. (Thomas Edison, amerikai feltaláló)

Mit tanultunk?

- 1.** Milyen értékek jellemeznék téged?
- 2.** Szerinted milyen erkölcsi értékek biztosítják a jó megértést egy közösségen belül?

Üzenet számodra

„Senkivel se köss barátságot mindaddig, amíg nem vizsgáltad meg, hogyan viselkedett régi barátaival.” (Szókratész ókori görög filozófus)

Jó/Rossz

Fedezd fel!

A. Minden közösség a saját kulturális és hagyományos szabályai alapján határozza meg a jó és a rossz értékeit. Beszéljétek meg egyik társaddal, és adjatok példákat a jó és rossz cselekedetekre! Felhasználhatjátok az alábbi képeket is.

A

B

C

D

B. Olvasd el az alábbi részletet, majd felelj a kérdésekre!

Egy ember ment az úton, amikor észrevette, hogy egy kutya ugatni kezd rá. Azonnal felkapott egy követ, és az állathoz vágta. A kutya azonban lebukott, és mit ad isten, még jobban ugatta az embert, készen arra, hogy megharapja. Az ember halálra rémült, és éppen csak sikerült bejutnia egy udvarra, becsapva a kaput maga mögött. Most azonban ott állt, miközben a kutya a kerítéson keresztül toroka szakadtából vonított.

Éppen ekkor egy szerzetes ment el az úton. Amint meglátta a kutya, ugatva, vicso-
rítva nekiugrott. A szerzetes azonban nyugodtan kivett egy darab kenyeret a batyujából,
és a kutyának nyújtotta. A kutya azonnal abbahagyta az ugatást, lassan odament, és fel-
ismerve az ember jóságát, kivette a kenyérdarabot a kezéből, majd jóízűen enni kezdte.
Aztán leült a szerzetes mellé, és csóválni kezdte a farkát.

(A kutya meg a szerzetes – népmese)

- Melyik szereplő viselkedett jól?
- Mi volt az a dolog, ami értékes volt számára?
- Fogalmazd meg a történet tanulságát!

Mondd el a véleményed!

- Szerinted mit jelent *jót tenni*?
- Elkövettél már valaha valami rosszat? Meséld el!

Jegyezd meg!

A **jó** az egyéni cselekvés által létrehozott érték, az erkölcsileg kívánatos dolgok érvényesítésének természetes hajlama. A jó cselekedetek összessége általában azt jelenti, ami bármely ember számára jó.

Ellentétben azzal, hogy egy közösségben mi számít jónak, a rossz cselekedeteket is meg tudjuk határozni. A **rossz** az, ami a jóval szemben áll, ami eltávolít bennünket azokról az erkölcsi értékektől, amelyeket az adott közösség tiszteletben tart.

Alkalmazd!

1. Gondolkodj el az alábbi idézet jelentésén! Beszéljétek meg az osztályban, mindenki ötleteiből kiindulva!

A kedvesség az a nyelv, amelyen a süket hallani tud, a vak pedig látni.

(Mark Twain, amerikai író)

2. Figyeld meg egy héten át a saját és az osztálytársaid viselkedését! Jegyezd fel egy lapra azokat a viselkedésmintákat, amelyeken javítani kellene, és fogalmazz meg megoldásokat! Beszélj meg társaiddal, hogy mit figyeltél meg! Csatold a lapot a **saját portfólióidhoz!**

3. **Dolgozzunk párban!** Olvassátok el az alábbi szöveget, és válaszoljatok a kérdésekre! Keressetek az interneten további adatokat Hammurapi törvénykönyvéről!

Hammurapi törvénykönyve a világ legrégebbi törvénygyűjteménye (Kr. e. 1760 körül keltezett). Világosan megfogalmazza, hogy mit tartottak jónak abban az időben.

Íme, néhány rendelkezése:

- az erős ne nyomja el a gyengét;
- az igazságtalanságot elszenvedett emberek a törvény előtt kereshetik igazukat;
- az embereknek joguk van ahhoz, hogy kártérítést kapjanak az őket ért sérelmekért, attól függően, hogy mennyire gazdagok;
- a családon belül az apa élvez elsőbbséget.

- Van-e olyan rendelkezés ebben a törvénykönyvben, amivel nem értesz egyet? Magyarázd meg válaszodat!

Mit tanultunk?

1. Hogyan határozhatjuk meg a jót? És a rosszat?
2. Te milyen dolgokat csinálsz kevésbé jól? Mit teszel, hogy helyrehozd őket?

Üzenet számodra

Mindannyian bármikor jobb emberré válhatunk, csupán meg kell próbálnunk.

Önzetlenség/önzés

Fedezd fel!

Olvasd el figyelmesen a következő történetet!

A japán házakban általában üres tér van a fából készült falak között. Amikor fel akarta újítani a házát, egy japán férfi áttörte az egyik falat. Nagyon meglepődött, amikor kiderült, hogy egy ottragadt gyíkot talált. Néhány szöveget úgy vertek be, hogy meggátolta a mozgását, és csapdában tartotta. A gyík láttán szájalom fogta el a férfit, de kíváncsi is volt. Rájött, hogy azokat a szöveget néhány évvel ezelőtt verték be, amikor a házát építette. Vajon hogyan sikerült a gyíknak évekig túlélnie egy olyan térben, ahol nem tudott mozogni?

Hogy megfejtse a rejtélyt, abbahagyta a munkát, és figyelni kezdte a gyíkot. Látni akarta, mihez kezd, hogyan tud táplálkozni. Nem sokkal később, ki tudja, honnan, egy másik gyík jelent meg, egy rovarral a szájában. Odaadta a rabnak, aztán elment egy másikért. A ház tulajdonosa elámult, és izgatott volt. Megértette, hogy a falak közé szorult gyíkot évekig etette a társa, aki nem mondott le róla, és folyamatosan tette, remélve, hogy a helyzet javulni fog.

Képzeld el, hogy egy kis teremtmény képes arra, amire mi, éles elméjű emberek egyre nehezebben vagyunk képesek: ott lenni a segítségre szoruló emberek mellett!

- Beszéld meg a gyík viselkedését a társaitokkal!
- Fogalmazd meg **ÉRVEKET** vagy **ELLENÉRVEKET** az alábbi állítás alapján!

Csak azok kapnak segítséget, akik tudják, hogyan kell kérni.

Mondd el a véleményed!

- Voltál már nehéz helyzetben?
Ki sietett a segítségedre?
Hogyan járt el?

Jegyezd meg!

Az önzetlenség (altruizmus) a másoknak nyújtott önkéntes segítség, ami akár a személyes érdekeken is túllép. Ez azt jelenti, hogy egyszerűen csak azért teszünk dolgokat, mert őszintén segíteni akarunk, nem pedig azért, mert kötelességünknek érezzük.

Az **önzés** az önzetlenség ellentéte; a személyes érdekek iránti túlzott fontosság és mások érdekeinek figyelmen kívül hagyása.

Alkalmazd!

1. Olvasd el figyelmesen a szöveget! Oldd meg az alatta levő feladatokat egy **saját portfólió**lapon!

Számos állatfajnál megfigyelhető az önzetlen viselkedés. Az állatok megvédik a kicsinyeiket, és néha képesek veszélynek kitenni magukat, hogy megvédjék a csoportot.

A delfinek például fogaikkal tépik szét a halászhálót, hogy kiszabadítsák társaikat, kivezetik őket a nyílt vizekre, vagy saját testükkel védik őket.

a) Hogyan értékeled ezeket a viselkedési formákat?

b) Említs meg legalább két olyan helyzetet, amikor az emberek önzetlenül viselkednek!

2. **Dolgozzunk párban!** Beszéljess el az egyik társaddal az alábbi idézet alapján!

Egyetemes törvény: előbb adnunk kell, mielőtt kapnánk. Elvetjük a magot, mielőtt betakarítjuk a termést. (Wynin Davis, amerikai professzor)

- Mutassátok be ötleteiteket a többieknek!

3. **Dolgozzunk együtt!** Készítsetek tervet az osztályban az önzetlen viselkedésre, egymásnak segítséget nyújtva és elfogadva! A terv elkészítése során a következőket kell figyelembe venni:

- milyen segítségre van szükség az osztályban (pl. *iskolai felszerelésre van szükség, segítségre van szükség a házi feladathoz, szükség van a nézeteltérések/konfliktusok megoldására, szükség van egy barátira* stb.);
- kik nyújthatnak segítséget az adott szükségletektől függően;
- hogyan lehet a segítő magatartásformákat a gyakorlatban megvalósítani (mikor/hol történnek, meddig tartanak stb.);
- ki az, aki figyelemmel kíséri a terv megállapodás szerinti végrehajtását.

Vegyük figyelembe azt is, hogy a szerepek felcserélődhetnek: egy diák felajánlhat segítséget egy adott helyzetben, de mások segítségére is szüksége lehet.

Miután egy ideig gyakoroltuk a terv végrehajtását, osztályszinten vitassátok meg a hatást!

Mit tanultunk?

1. Mi az önzetlenség (altruizmus)?
2. Írj le egy önzetlen embert, majd hasonlítsd össze egy önzővel!

Üzenet számodra

Még ha nem is tudunk mindig önzetlenek lenni, legalább megpróbálhatjuk, hogy ne legyünk önzők.

Becsületesség/a becsület hiánya

Fedezd fel!

Olvassátok el az alábbi részletet!

Abban az időben, amikor Karóbahúzó Vlad (Vlad Ţepeş) volt Havasalföld uralkodója, egy kereskedő elkezdte kiabálni az embereknek, hogy elvesztette az erszényét ezer aranypénzzel, és száz aranyat ad annak, aki visszaadja neki. Nem telt bele sok idő, és egy egyszerű ember elhozta neki az elveszett erszényt. Mivel a kereskedő sajnálta odaadni a pénzt, azt hazudta, hogy csak 900 arany van az erszényben, és hogy az ember már kivette a megígért jutalmat. Az egyszerű ember, aki tudta magáról, hogy becsületes, megkérte az uralkodót, hogy tegyen igazságot, mert nem akarta, hogy tolvajnak vagy hazugnak tartsák. Miután mindketten elmondták a magukét, Karóbahúzó Vlad úgy döntött, hogy az erszény valójában nem a kereskedőé, és az egyszerű embert illeti meg, amíg a kereskedő be nem bizonyítja, hogy elvesztette a 900 aranyat tartalmazó erszényét.

(A firenzei kereskedő nyomán – népmese)

Karóbahúzó Vlad

Beszélgétek meg a szöveget az osztályban az alábbi kérdések alapján!

- Mit tudtok elmondani a szereplőkről?
- Mi volt az a dolog, ami az egyszerű ember számára értéket jelentett?

Mondd el a véleményed!

- Fogalmazd meg a történet tanulságát!
- Ismersz más történetet/olvasmányt a becsületességről/becstelenségről? Meséld el a többieknek!

Jegyezd meg!

A **becsületesség** az egyik legösszetettebb erkölcsi érték, mert sok más értéket is magában foglal. A becsületes ember nem hazudik, nem torzítja el a valóságot – azt állítva, hogy olyasmit tett, amit valójában nem –, és nem is rejti el valódi önmagát csak azért, mert az hátrányos helyzetbe hozza.

A **becsület hiányát/becstelenséget** másképpen tisztességtelenséggel, lopással, ravaszsággal, árulással is magyarázhatjuk. A becsület hiánya tehát azt is jelenti, hogy tisztességtelenek vagyunk, hogy a hazugságot részesítjük előnyben az igazsággal szemben.

Alkalmazd!

1. Magyarázd meg egy papírlapon, hogy mit értesz a közmondás alatt: Az őszinteség és a szégyen nem fér össze. Egészítsd ki az osztálytársaidnak címzett üzenetekkel, amelyek a becsületességre ösztönözzék őket! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!
2. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Olvassátok el figyelmesen a megadott szöveget!

Szilvát vásárolt az anya, s ebéd után adni akart belőle a gyermekeknek.

Még ott volt mind a tányérban. Ványa még soha nem evett szilvát, s folyton szagolgatta. Nagyon tetszett neki. Aztán kedve kerekedett megkóstolni. Állandóan ott járkált a szilva körül.

Mikor senki sem volt a szobában, nem állhatta meg, hogy el ne vegyen s meg ne egyék egyet. Ebéd előtt az anya megszámlálta a szilvaszemeket, hát látja: egy hiányzik. Megmondta az apának is.

Ebéd közben megszólalt az apa:

– Mondjátok, gyerekek, nem evett meg közületek valamelyik egy szem szilvát?

Mindhányan azt felelték:

– Nem, nem!

Ványa olyan vörös lett, mint a rák, de ő is azt mondta:

– Nem ettem belőle.

Akkor azt mondta az apjuk:

– Hogy valamelyik megette azt a szem szilvát közületek, csúnya dolog; de ez a kisebb baj. Az a nagy baj, hogy a szilvában mag van, s ha valaki nem tudja, hogy kell megenni, s egyet lenyel, másnap meghal. Én most ettől félek.

Ványa elsápadt s megszólalt:

– De hiszen én kidobtam azt a magot az ablakon.

Erre mindannyian nevettek. Ványa pedig sírva fakadt.

(Lev Nyikolajevics Tolsztoj: *A magocska*)

Beszélgétek meg csoportosan Ványa viselkedését az alábbi kérdések alapján!

- Miért ette meg Ványa a szilvát?
- Miért nem ismerte be, hogy megette?
- Mit gondolsz, mit érzett Ványa, miután mindenki megértette, mi történt?
- Mit tehetett volna másképp?

Meséljétek egymásnak az osztályban hasonló helyzetekről, amelyeket átéltetek, vagy amelyekről hallottatok!

Készítsetek plakátot a *Ne add oda a becsületet a szégyenért!* témáról! Használjatok szavakat és rajzokat! Mutassátok be a munkákat az osztályban, majd rendezetek belőlük **kiállításlátogatást!**

Mit tanultunk?

1. Miért mondjuk, hogy az őszinteség összetett erkölcsi érték?
2. Melyek a becsületes ember jellemzői?

Üzenet számodra

*Az becsületet nehéz megszerezni,
de könnyű eljátszani.*

(román közmondás)

Tisztelet/a tisztelet hiánya

Fedezzük fel!

Nézd meg figyelmesen a képeket! Beszélj meg egy társaddal az emberek viselkedését!

A

B

C

D

Mondd el a véleményed!

- Tisztelettudó ember vagy? Magyarázd meg a válaszodat!
- Hogyan mutatod ki a családtagok iránti tiszteletedet? És az osztálytársaid iránt?

Jegyezd meg!

A **tisztelet** az értékelés, a megbecsülés és a törődés érzése egy személy, egy eszme vagy egy intézmény iránt. Szavakkal vagy gesztusokkal fejezhető ki.

Tisztelni valakit azt jelenti, hogy elismerjük a hitét és az értékeit, elfogadjuk őket, még akkor is, ha nem értünk velük egyet. Azt jelenti, hogy türelemmel igyekszünk meghallgatni, megérteni őket anélkül, hogy értékítéleteket mondanánk vagy bírálnánk.

A tisztelet azt jelenti, hogy értékeljük a másokban létező értékeket.

Alkalmazd!

1. Dolgozzunk párban! Beszélj meg egy társaddal az alábbi idézet jelentését!

Ha azt akarod, hogy mások tiszteljenek, a legfontosabb dolog, hogy tiszteld önmagadat!
(F. Dosztojevskij, orosz író)

2. a) Írd fel egy papírlapra öt olyan személyes tulajdonságodat, amiért tiszteled magad! Egészítsd ki rajzokkal, képekkel vagy fotókkal!

b) Állítsátok ki a lapokat az osztályban! Szervezzetek **tárlatvezetést**, és ha úgy véltetek, egészítsétek ki osztálytársaitok lapjait további okokkal, amiért tisztelni kell őket! A végén minden tanuló a saját lapját a **saját portfólió**jába teszi.

3. Csoportosítsd az alábbi állításokat a megadotthoz hasonló táblázatban!

- *Elfogadom, hogy a családi hagyományaid eltérnek az enyéimtől.*
- *Nem fogadom el, hogy egy bizonyos helyzetben nem értesz velem egyet.*
- *Nem vagyunk egyenlők, mert különböző a bőrszínünk.*
- *Felállva és csendben hallgatom meg az ország himnuszát.*
- *Védőmaszkot viselek, ha a szabályok megkövetelik.*
- *Nem beszélek olyan emberekkel, akik szegényebbek nálam.*

Tisztelet	A tisztelet hiánya

- Írj további kijelentéseket a táblázat megfelelő oszlopába!

4. Dolgozzunk csoportban! Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Írj egy 5-7 mondatos szöveget a következő befejezéssel:

Két ember között a tiszteletnek kölcsönösnek* kell lennie, vagyis olyannak, mint egy kétirányú utca.

*kölcsönös – részvétel mindkét fél részéről.

- Mutassátok be a szövegeket az osztály előtt!

Mit tanultunk?

1. Mit jelent a tisztelet?
2. Hogyan mutatható ki a közösség iránti tisztelet?

Üzenet számodra

Pénzzel sok minden megvásárolható, de a tisztelet nem.

Felelősség/a felelősség hiánya

Fedezd fel!

Olvassátok el figyelmesen a szöveget!

A tanító úr a fiókjában egy titokzatos könyvet rejtegetett. Ezt a könyvet szigorú zár alatt tartotta. Minden fiúnak és lánynak megvolt a saját elmélete a könyv tartalmáról, de két elmélet sem hasonlított egymásra, és a tényeket sehogy se tudták megközelíteni. Mikor Becky bement az osztályba, megállt a tanító asztala előtt, és észrevette, hogy a kulcs a zárban van. Itt a nagy pillanat! Becky körülnézett. Egyedül volt! A következő pillanatban kezébe kaparintotta a könyvet. Egy anatómiakönyv volt, ifjúkorában a tanító vágynak netovábbja az volt, hogy orvos legyen. Ebben a pillanatban árnyék esett a könyvre. Tom Sawyer lépett be az ajtón, és kíváncsi pillantást vetett a könyvben levő képre az emberi testről. Becky a könyvhöz kapott, és be akarta csukni, de olyan szerencsétlenül, hogy a gyönyörű képet kettéhasította. A könyvet bedobta a fiókba, ráfordította a kulcsot, és dühös szégyenkezéssel sírni kezdett. Biztos volt benne, hogy Tom mindjárt szalad árulkodni.

Miután a tanító felfedezte az eltépett lapot, egyesével vont kérdőre mindenkit az osztályból, jól tudva, hogy a tettes előbb-utóbb elárulja magát. Amikor azonban Becky került volna sorra, Tom, látva a lány rémülettől fehér arcát, felugrott és felkiáltott:

– Én tettem el!

(Mark Twain – *Tom Sawyer kalandjai* nyomán)

- Tárgyaljátok meg a két gyermek viselkedését! Fogalmazzátok meg a történet lehetséges folytatásait!

Mondd el a véleményed!

- Mit tettél volna Becky helyében? És Tom helyében?
- Voltál már hasonló helyzetben? Mesélj róla!

Jegyezd meg!

A **felelősség** tudatos hozzáállás, a felelősség vállalása* a tetteink következményeiért. Ha az ember nem vállalja a felelősséget a tetteiért, annak nagyon rossz következményei lehetnek.

A felelősség olyan kötelesség, amellyel az ember tartozik önmagának, a családjának, az iskolájának, a közösségének, olyan kötelesség, amellyel tisztában van vagy tisztában kell lennie. A felelősségvállalásnak minden emberre jellemzőnek kellene lennie.

*felelősség vállalása – tetteid következményeit vállalod.

Gyakoroljunk!

1. Dolgozzunk párokban! Értékeljétek **ÉRVEKKEK** vagy **ELLENÉRVEKKEK** az alábbi állításokat! Indokoljátok meg a választásotokat!

- Néha segíthet, ha másokat hibáztatunk.
- Az emberek nem bánnak jól veled, ha elismered, hogy hibás vagy valamiben.
- Be kell tartanod az ígéreteidet, még ha ez olykor nehéz is.
- Ha felajánlottad, hogy segítesz valakinek, bármikor meggondolhatod magad.
- Nem kell felelősséget vállalnod a helytelen viselkedésedért, ha senki sem kérdez rá.
- Ha beismered a hibádat, mások baleknak tartanak.

Mutassátok be válaszaitokat a többieknek!

2. Állítsatok össze közösen egy listát azokról a viselkedési formákról, amelyeket mindenki megfelelőnek tart az osztályban!

Példa:

- Mindig az igazat mondom, még akkor is, ha tudom, hogy ennek következményei lesznek.
- Még akkor sem szemetelek, ha nincs szemeteskuka a közelben.

Munkamódszer:

- Minden diák készítsen egy saját listát.
- Párokban beszéljétek meg a listát, és válasszatok ki 3-5 olyan viselkedési formát, amely mindkettőtök számára fontos!
- Minden pár bemutatja a listáját az osztálynak; jegyezzük meg az ismétlődő viselkedésmintákat!
- Készítsen az osztály listát, megemlítve ötöt a leggyakrabban választott viselkedésminták közül!

3. Fogalmazz meg egy üzenetet, amely a felelősségvállalást népszerűsíti társaid körében!

Mit tanultunk?

- Mit jelent felelősséget vállalni?
- Lehet néha nehéz felelősséget vállalni a tetteinkért? Magyarázd meg a válaszodat!

Üzenet számodra

Ne másokban keresd a hibát, vállalj felelősséget a tetteidért!

Az együttérzés/az együttérzés hiánya

Fedezd fel!

A. Beszéljétek meg egymással a két kép közötti hasonlóságokat!

B. Olvasd el figyelmesen a következő történetet! Beszélj meg a szövegben szereplő eseményeket egyik társaddal!

A hangya lement a patakhoz, hogy a szomjúságát csillapítsa. Jött egy hullám, elsodorta, s majdnem el is merítette. A galamb ágat vitt csőrében, meglátta, hogy merül a hangya, s ledobta az ágat neki a patakba. A hangya ráült az ágra, s megmenekült.

Nemsokára jött egy vadász, és madárfogó hálót vetett a galambra. Már készült is a hálóját összecsapni, de a hangya felmászott a lábára, s megcsípte: nyögött egy nagyot a vadász, és a hálót elejtette. A galamb megkirepült, és messze szállott.

(Lev Nyikolajevics Tolsztoj: *A hangya és a galamb*)

Mondd el a véleményed!

- Mikor segítettél utoljára valakinek? Miért ajánlottad fel a segítséget?
- Hallottál már olyan helyzetekről, vagy voltál tanúja olyan helyzeteknek, amikor valaki nem ajánlotta fel a segítségét, pedig megtehetné volna? Számolj be róla!

Jegyezzük meg!

Az együttérzés (szolidaritás) az az érzés, amely arra készíti az embereket, hogy segítsék egymást. Az a képesség, hogy segítsünk azoknak, akiknek segítségre van szükségük nehéz helyzetekben.

A segítség lehet anyagi jellegű (pénz, élelmiszer, ruha, iskolai felszerelés stb.), de lehet tanácsadás, magyarázat, megoldás egy nehéz helyzetre.

Az emberek társas lények, közösségekben élnek, támaszkodnak egymásra, figyelembe veszik egymást a döntéseik meghozatalakor, együtt dolgoznak céljaik elérése érdekében.

Alkalmazzuk!

1. Dolgozzunk párban! Oldjátok meg a négyzögekben szereplő követelményeket!

Írjatok legalább öt olyan szót, amely az együttérzéshez kapcsolódik!

Mutassatok be röviden egy olyan helyzetet, amikor valaki szolidaritáshiányt tanúsított!

2. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a követelményeket!

Fejezzétek be a mondatot:
Azzal bizonyítod, hogy érted az együttérzést, ha...

Írjatok le az együttérző ember három jellemzőjét!

Egy hete már, hogy Anna nagyon megváltozott. Néhányszor úgy jött iskolába, hogy a házi feladatát nem oldotta meg, és előfordult, hogy otthon hagyta a füzeteit. Gyakran figyelmetlen az órán, a szünetekben pedig a padban ül, és nem vesz részt a játékokban. A tanárnő beszélgetett vele, de Anna azt állítja, hogy jól van, csak hiányzik neki az édesanyja, aki külföldre ment dolgozni.

- Szerinted szüksége van Annának az osztálytársak segítségére? Miért?
- Hogyan lehetne Annán segíteni? Írj egy listát azokról a teendőkről, amelyeket megpróbálhatnál, ha ő lenne az osztálytársad! Tedd a lapot a saját portfóliódba!

3. Dolgozzunk közösen! Olvassátok el figyelmesen a szöveget!

A *Cipősdoboz-projektet* néhány évvel ezelőtt egy kolozsvári család indította el azzal a céllal, hogy segítsen a város szegény gyermekein. Az embereket arra kéri, hogy előre meghatározott helyeken hagyjanak játékokat, ruhákat, könyveket, édességeket stb. tartalmazó cipősdobozokat, amelyek így eljutnak a rászoruló gyermekekhez. A projekt jelenleg az ország számos nagyvárosában működik.

Szervezzetek *Cipősdoboz-projektet* az osztályban vagy az iskolában!

Készítsetek tervet, amely tartalmazza:

- a dobozok elhelyezésének helyszíne(i)t;
- milyen termékek kerülhetnek a dobozokba;
- a dobozokban lévő termékek rendszerezése;
- az adományozottak névsora;
- ki más segíthet;
- hogyan szerezhetnek tudomást az emberek projektről, hogy azok, akik részt akarnak venni benne, adományozni tudjanak.

Mit tanultunk?

1. Mi a szolidaritás?
2. Hogyan fejezhetem ki szolidaritásomat a családtagokkal szemben? És a társaim iránt?

Üzenet számodra

A szolidaritás az egyetlen dolog, ami összetart bennünket.

ISMÉTLÉS

1. Írj a füzetedbe:

- a) egy új ismeretet, amelyet ebben a tanegységben tanultál.
  - b) egy erkölcsi értékeidre és viselkedésedre vonatkozó megfigyelést.
  - c) az új tartalommal kapcsolatos kérdésed vagy aggályod.
- Olvasd fel az osztálynak, amit leírtál! Mit vettél észre?

2. **Dolgozzunk párban!** Vágj ki hat színes zsetont! Mindegyikre írd egyet a mellékelt ábrán szereplő szavak közül! Keverd össze őket, majd húzz egyet! Kérd meg az osztálytársadat, hogy a kihúzott szóval adjon példát a helyes viselkedésre, vagy fogalmazzon meg egy igaz állítást! Cseréljétek szerepet!

3. Olvasd el az alábbi közmondásokat!

Szükségben ismerzik meg az igazi barát.

Udvarias szó a szájban kicsibe kerül, és sokat ér.

Magát tiszteli, aki másat tisztel.

Más szemében a szálkát is meglátja, a sajátjában a gerendát sem.

A becsületesség és a szégyen nem fér össze.

A fát a gyümölcséről, az embert pedig a tetteiről lehet megismerni.

- Mondd el vagy írd le, hogy az egyes közmondások milyen erkölcsi értéket szemléltetnek!
- Adj példákat az általad megnevezett értékeknek megfelelő viselkedésre!
- Mutass be egy olyan helyzetet, amikor *őszinteséged, tiszteleted, önzetlenséged, felelősséged, szolidaritásod* bizonyítottad!

4. *Engem is érint!* címmel írd egy szöveget egy lapra, és emeld ki benne azokat a viselkedésformákat, amelyek segítenek beilleszkedni a közösségbe! Használhatod az alábbi képeket is. Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!

5. Az alábbiakban olyan dolgokat találsz, amelyeket a fiatalok fontosnak tartanak. Állítsd őket az általad fontosnak tartott sorrendbe (a legfontosabbtól a legkevésbé fontosig)! Melyik a legfontosabb számodra? Próbáld meg azt értékelni, ami valóban fontos számodra, ne azt, amit mások mondanak fontosnak. Ha akarsz, kiegészítheted más, számodra fontos értékekkel is, amelyek nem szerepelnek a megadott listán.

- *Sok új dolgot tanulni.*
- *Jó jegyeket kapni.*
- *Egy vagy több jó barátot szerezni.*
- *Barátot/barátnőt szerezni.*
- *Sok szabadidőm legyen, hogy azt csináljak, amit akarok.*
- *Becsületesen lenni az életben, a családdal, a barátokkal és az iskolatársakkal.*
- *Jó kapcsolatban lenni a szüleimmel.*
- *Egy nagy kertés házban élni, aminek sok tágas és szépen bútorozott szobája van.*
- *Hobbijaimnak szentelni az időmet.*
- *Segítőképznek lenni a barátok vagy a családtagok iránt.*

Beszélgétek meg a döntéseiteket az osztályban!

Portfólió:

Ellenőrizték a tanegység során elkészített portfólió-darabokat! Minden tanulónak szem előtt kell tartania:

- legyen meg a tanegység során javasolt összes darab;
- minden esetben feleljenek meg a követelménynek;
- szükség esetén egészítsd ki/javítsd a portfóliólapokat!

Projekt:

Mutassátok be a tanegység projektjéhez elkészült anyagokat! Beszélgétek meg a projektet a következő kérdések segítségével:

- Teljesültek a követelmények?
- Melyiken szerettél a leginkább dolgozni?
- Melyiket volt nehéz elkészíteni?
- Mit tehetnél volna másképp?

ÉRTÉKELÉS

Olvasd el figyelmesen, majd oldd meg a követelményeket a 3. tanegységben tanultak alapján!

1. Írd le a kérdéseket a füzetedbe, és jelöld mindegyiket **I**-vel (igaz) vagy **H**-val (hamis)!

- a) Egy közösség harmóniáját a tagok viselkedése biztosítja.
- b) Az embernek csak saját közössége tagjaival szemben vannak erkölcsi kötelességei.
- c) Mások viselkedése nem tartozik rám.
- d) Mindenkinek kötelessége saját viselkedésén javítani.
- e) Ahhoz, hogy valaki erkölcsi példaképpé váljon, ismertnek kell lennie.
- f) Mindenki lehet példakép egy másik ember számára.
- g) Bármilyen szempont megfelel ahhoz, hogy jó példaképet válasszunk.

Példa: Mások viselkedése nem az én dolgom. – Hamis

2. Az alábbi értékek mindegyikéhez egy-egy kakukktozás társul. Írd át a felsorolásokat, elhagyva a kakukktozásokat!

BECSÜLETESSÉG – igazságosság, elfogulatlanság, lopás.

TISZTELET – megbecsülés, megvetés, tisztelet.

ÖNZETLENSÉG – segítőkészség, önzés, segítség.

EGYÜTTÉRZÉS – gondoskodás, nemtörődömség, odafigyelés.

Például: EGYÜTTÉRZÉS – gondoskodás, odafigyelés.

3. Alkoss mondatokat vagy írd rövid szöveget a következő szavakkal: *érték, viselkedés, jó ember!*

ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj ki, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az órán megbeszélted a helyes választ a tanároddal!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	3 helyes választás	4-5 helyes választás	6 helyes választás
2	egy megtalált kakukktozás	2 megtalált kakukktozás	megtalált kakukktozás
3	egy helyesen használt szó	2 helyesen használt szó	3 helyesen használt szó

Ne felejtse el kitölteni a *fejlődésértékelő lapot* (96. oldal) a tanegység során végzett tevékenységéről!
Elemeld, hogy mi változott az előző lapokhoz viszonyítva!

4. TANEGYSÉG

ERKÖLCSI NORMÁK. ERKÖLCSI-POLGÁRI MAGATARTÁSFORMÁK

4

PROJEKT

Tudjuk, hogyan élünk együtt

- Példák az erkölcsi normákra**
Az erkölcsi normák szerepe
A mindennapi erkölcsi élet:
- Viselkedés a családban
  - Viselkedés az iskolában
  - Viselkedés közterületeken
  - A közösségi (segítségnyújtás, együttműködés, versengés, türelem, támogatás, önkéntesség) és az antiszociális viselkedés (ellentétek, erőszak), a magatartásformák megváltoztatása

- ✓ Alkossatok 4-5 fős csoportokat!
- ✓ Gyűjtsétek össze azokat a közösségi viselkedési formákat (segítségnyújtás, együttműködés, versengés, türelem, támogatás, önkéntesség), amelyekről különböző forrásokból (sajtó, szülők, nagyszülők, irodalom stb.) szereztetek tudomást!
- ✓ Döntsétek el az egyes csoportokon belül, hogy milyen termékeket fogtok készíteni (album, kollázs, szórólapok, plakátok, lapbookok, képsorozatok, videók stb.), és osszátok ki a csoportokon belüli feladatokat, hogy minden diák tudja, mi a dolga!
- ✓ Jelöljétek ki határidőket az anyagok befejezésére: egyrészt egy végső határidőt, másrészt időszakos határidőket, amelyek során van még mit változtatni vagy javítani!
- ✓ Mutassátok be a projekt eredményeit a tanegységet áttekintő óra során!

Példák az erkölcsi normákra.

Az erkölcsi normák szerepe

Fedezzük fel!

Figyeld meg a képeket! Beszélj meg társaiddal, hogy mit ábrázolnak az egyes képek!

A

B

C

D

Mondd el a véleményed!

- Te is voltál már hasonló helyzetben? Meséld el!
- Nehéz vagy könnyű segítséget kérned valakitől?
- Segítsünk-e bárkinek, akinek szüksége van rá, vagy válasszuk ki, hogy kinek segítünk?

Jegyezzük meg!

Az emberek együttműködő lények, vagyis segítik egymást céljaik elérésében. Olyan szabályokat fogadtak el, amelyek lehetővé teszik az együttélést és a mindenki javára való törekvést.

Az erkölcsi értékeket (jószág, becsületesség, igazságosság, tisztelet, önzetlenség stb.) át kell ültetni a mindennapi viselkedésbe. Ezt erkölcsi szabályokkal érzük el.

Az **erkölcsi normák** olyan szabályok, amelyeket a közösség tagjainak tiszteletben kell tartaniuk a jobb együttélés érdekében. Meghatározzák, hogy egy adott közösségben mi a megengedett és mi a tiltott.

Egyes erkölcsi szabályok a törvények alapját képezik. Például a **lopás** tilalma azon az erkölcsi normán alapul, hogy **igazságtalan dolog más tulajdonát elvenni**.

Alkalmazzuk!

1. Olvasd el a következő erkölcsi szabályokat!

Köszönts tisztelettel az ismerőseidet!

Légy pontos!

Légy tiszta és rendezett!

Mondj igazat!

- Melyik szabályt tartod tiszteletben a fentiek közül? Miért?
- Milyen erkölcsi szabályokat tartasz még tiszteletben? Kitől tanultad ezeket?
- Szerinted a nagyszüleid is ugyanezeket a szabályokat követték gyerekkorukban? Mi a helyzet a szüleiddel? Mi a helyzet most: felnőttként is tiszteletben tartják ezeket a szabályokat? Milyen következtetést tudsz levonni?

2. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

Szilviusz nagyon büszke arra, hogy segített osztálytársának, Dianának bepótolni múlt heti leckéit, amikor betegsége miatt hiányzott. Szilviusz meg van győződve arról, hogy erkölcsösen viselkedett, és úgy gondolja, hogy máskor is ugyanígy kellene tennie, de nem igazán tudja, hogy milyen erkölcsi szabályt követett.

- Milyen erkölcsi normát valósított meg Szilviusz? Magyarázd meg!
- Voltál már hasonló helyzetben? Meséld el!

3. Dolgozzunk párban! A fenti példát követve fogalmazzatok meg egy helyzetet, és kérjétek meg egy másik pár valamelyik tagját, hogy azonosítsa az erkölcsi normát! Beszéljétek meg a bemutatott helyzeteket!

4. Dolgozzunk csoportokban! Alkossatok 4-5 fős csoportokat! Olvassátok el a szöveget, majd feleljetek a kérdésekre!

Néha előfordul, hogy vannak bizonyos téves meggyőződéseink, amelyek úgy alakultak ki bennünk, hogy elfogadtuk, amit másoktól hallottunk.

Sok fiú meg van győződve arról, hogy a lányok nem jó sportolók, vagy hogy mindig sírni készülnek. Sok lány úgy véli, hogy a fiúk érzéketlenek a zene vagy az irodalom iránt. Az ilyen hiedelmeket előítéleteknek* nevezzük.

A legtöbbször előítéleteink befolyásolják viselkedésünket, és arra készítetnek, hogy másképp cselekedjünk, mint ahogy azt az általunk követett erkölcsi normák megkövetelik.

Egy széles körben elfogadott erkölcsi norma szerint például tisztelettel és megértéssel kell bánnunk a más nemzetekhez, más etnikumokhoz tartozó vagy a miénktől eltérő kultúrájú emberekkel. Soknak közülünk azonban előítéletei vannak azokkal szemben, akik különböznek tőlünk.

- Az emberek több vagy kevesebb tiszteletet érdemelnek fajtól, nemzeti hovatartozástól, nemtől vagy kultúrától függően?
- Ha valaki egy bizonyos kultúrába születik, azáltal felsőbbrendűbb másoknál?
- Tanulhatunk azoktól az emberektől, akik különböznek tőlünk?

Mutasd be válaszaidat az osztálynak!

*Előítélet – egy másoktól átvett elképzelés, amelyet kételkedés nélkül elfogadunk, csak azért, mert mások elfogadják, vagy mert környezetünkben széles körben elterjedt.

5. Dolgozzunk csoportban! Legjobb tudásunk szerint segítenünk kell a rászorulókon. Ez egy példa olyan erkölcsi normára, amelyet akkor alkalmazunk, ha egy felnőttnek vagy egy osztálytársnak segítünk. Határozz meg más, a közösségedben létező erkölcsi szabályokat. Ezek szemléltetésére használjátok a **képtárlátogatás** módszerét.

6. Dolgozzunk párban! Határozzatok meg négy gyakori előítéletet, amellyel találkoztok. Javasoljatok megoldásokat megváltoztatásukra! A **képtárlátogatás** módszerével mutassátok be ötleteiteket a többi párnak!

7. Dolgozzunk csoportokban! Alkossatok 4 fős csoportokat! Olvassátok el a szövegeket, és válaszoljatok a kérdésekre!

Az emberek ma sok kérdésben eltérő nézeteket vallanak, és ez abban is megmutatkozik, hogy különböző erkölcsi normákat fogadnak el. Egyes embertársaink például úgy vélik, hogy jó, ha tiszteljük a természetet, és a lehető legkevésbé változtatjuk meg. Mások szerint beavatkozhatunk a természet működésébe, amennyiben cselekedeteink az emberi faj érdekeit szolgálják. Megint mások úgy vélik, hogy beavatkozhatunk a természetbe, és felhasználhatjuk a természeti jelenségeket az emberek javára, de ezt elővigyázatosan kell tenni.

Akad néhány régi erkölcsi szabály, amit nem adtunk fel, de újakkal kell kiegészíteni őket. Például azt a szabályt, hogy az emberek közötti kapcsolatoknak a barátságon és a megértésen kell alapulniuk, ki kell egészíteni olyanokkal, amelyek hozzáfűzik, hogy a kapcsolatoknak a tiszteletre, az egyenlő jogokra és a véleménynyilvánítás szabadságára is kell épülniük.

- Megváltoztathatjuk-e vagy feladhatjuk-e valamikor az általunk követett erkölcsi normákat egy adott pillanatban?
- Mit tegyünk, ha más embereknél olyan erkölcsi magatartással találkozunk, amelyet helytelennek tartunk?
- Biztosan helyesnek tekintünk-e egy erkölcsi normát, ha olyan forrásból kapjuk, amelyben megbízunk?

Beszélgétek meg az osztályban az egyes csoportok válaszait!

8. Mit tennél, ha megtudnád, hogy egy osztálytársad rosszat mond egy másik, más nemzetiségű osztálytársadról? Írj le legalább három megoldást!

9. Dolgozzunk párban! Írj 4-5 mondatos szöveget az alábbi kép alapján! Hasonlítsd össze a többiek által írt szövegekkel!

- 10.** Bizonyos helyzetekben nehéz eldönteni, hogy mit tegyünk, mert a követendő erkölcsi szabályok ellentmondhatnak egymásnak, mint például az alábbi esettanulmányban.

Egy diáklány véletlenül összetintázta a katedrán lévő asztalterítőt. A tanár ragaszkodik hozzá, hogy ki derítse, ki tette. Az osztály azonban úgy döntött, hogy nem árulja el, ki öntötte ki a tintát, és pénzt gyűjt a kár fedezésére.

Képzeld el, hogy te vagy az egyik diák ebben az osztályban! Egyfelől tiszteletben tartod azt az erkölcsi normát, miszerint az igazat kell mondanunk. Másrészt, erkölcsösnek tartod, hogy támogasd és segítsd az osztálytársaidat. Hogyan jársz el ebben az esetben? Érvelj írásban!

- 11.** A hétköznapi élethelyzetekben embertársainknál a sajátunkhoz hasonló vagy attól eltérő erkölcsi normákkal találkozunk. Válassz ki egy újságcikket, amely olyan erkölcsi cselekedetről számol be, amely az általad tisztelt normán alapul! Indokold a választásod! Készíts **portfóliólapot**! ✓

- 12.** Képzeld el, hogy mész az utcán, és találsz egy pénztárcát. Felveszed, és látod, hogy tele van 100 lejes bankjegyekkel. Mit teszel?

- 13.** Nézz meg egy tévéműsort egy felnőttel közösen! Azonosítsd azokat az embereket, akik az erkölcsi normákkal ellentétes módon viselkednek! Számold be osztálytársaidnak a megismert esetekről, és arról, hogy szerinted milyen következménnyel járhatnak!

- 14.** Írd le egy olyan hír tartalmát, amelyben egy veled egyidős gyermek különleges vagy szokatlan helyzetben az erkölcsi szabályoknak megfelelően viselkedett! Úgy mutasd be a többieknek, mintha te volnál a műsorvezető! 🎬

Mit tanultunk?

1. Hogyan magyaráznád el egy nálad fiatalabb iskolatársadnak, hogy mik az erkölcsi normák?
2. Miért fordulhatnak elő különböző erkölcsi magatartásformák egyazon közösségen belül?

Üzenet számodra

Nagyon fontos, hogy ne csak ismerjük az erkölcsi szabályokat, hanem alkalmazzuk is őket az élethelyzetekben.

Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés a családban

Fedezzük fel!

A következő képek és kérdések alapján vitassátok meg egymással!

A

B

- Van egy közmondás, miszerint *a család olyan kötél, amelyet soha nem lehet széttépni*. Hogyan magyarázod ezt a közmondást?
- Vannak különbségek a családtagok között? Ha igen, adj rá példákat!

Mondd el a véleményed!

- Te hogyan magyaráznád meg, hogy mit jelent a család?
- Milyen szerepeid* vannak a családban? Milyen magatartásformák, jogok és kötelességek illetnek meg az egyes szerepkörökben?

*családi szerep – egy családtagtól a család többi tagja által elvárt viselkedésformák, jogok és kötelességek összessége

Jegyezzük meg!

Senki sem születik és él egyedül. Minden emberi lényt egy csoport tagjai gondoznak, ápolnak és védelmeznek. Általában minden ember kötődik a csoporttagokhoz, és nagyon erős érzelmi kötelékeket alakít ki velük.

A **család** az a csoport, amelyben a gyermek kialakítja az első kapcsolatokat más emberekkel, megtanulja az első erkölcsi magatartásformákat, és elsajátítja az első értékeket.

Mint minden csoport, a család is szabályokon alapul, amelyek többsége a tagok között jön létre, és nem hivatalos.

A kiskorú (18 év alatti) gyermekek neveléséért és oktatásáért a szülők vagy a törvényes gyámok felelnek. Kívánatos azonban, hogy a felnőttek meghallgassák és figyelembe vegyék a kisgyermekek véleményét és kívánságait, amikor a családban szabályokat állapítanak meg.

Alkalmazzuk!

- 1. Dolgozzunk párokban!** Beszéljétek meg a családokban működő szabályokat, és állapítsátok meg a hasonlóságokat és a különbségeket! Beszélhettek a következőkről: *a felnőttek tisztelete, a munkához való hozzáállás, a felelősség megosztása, mások segítése* stb.
- 2. Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok háromfős csoportokat! Beszéljétek meg az osztályban, hogy milyen szabályok fontosak számotokra a családban! Jegyezzétek fel osztálytársaitok ötleteit, majd rangsoroljátok azokat a szabályokat, amelyekkel a legtöbbet egyetértetek! Sorsolással vagy közös megegyezéssel minden csoport választ egyet a szabályok közül. Egy A4-es vagy A3-as papírlapon mutassa be a szabályt, hatásos állítások és képek (rajzok, kollázsok) segítségével! Állítsátok ki a munkákat az osztályban!
- 3. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!**

Egy község szélén, egy gyönyörű erdő mellett él egy család, és amikor élelmiszerre van szüksége, nyolc kilométert kell gyalogolnia. A szülők és három gyermekük egy régi, lepusztult házban élnek, rendkívül rossz körülmények között. A ház felújításra és javításra szorul, hiszen nincs padlója, vécéje stb. Mindez azonban nem akadályozza meg a házaspárt abban, hogy imádják a helyet, amelyet otthonuknak hívnak. Elszántan neki-vágtak, hogy a romhalmazt tisztességes házzá alakítsák, ahol biztonságban fel tudják nevelni gyermekeiket. Sajnos azonban a vágy és az elhatározás önmagában nem volt elég.

- Mit jegyeztél meg a cikk részletének elolvasása után?
- Szerinted mi akadályozza a szülőket abban, hogy tisztességes körülmények között neveljék fel gyermekeiket?
- Hátrányos* helyzetűnek tekinthető-e a cikkben leírt család? Miért?
- Erkölcsi kötelességünk-e valamilyen módon segíteni az ilyen a családokon? Indokold meg a véleményed!
- Mit tehetne egy gyermek, hogy segítsen osztálytársának/barátjának egy nehéz helyzetben?

A többiek által adott válaszok alapján beszéljétek meg az osztályban!

*hátrányos – kedvezőtlen helyzetű, alsóbbrendűnek tekintett.

Mit tanultunk?

- 1.** Melyik családi szerep (gyermek, unoka, testvér) tetszik a legjobban? Magyarázd meg a válaszodat!
- 2.** Ha csak egy szabályt változtathatnál meg a családban, mi lenne az? Miért?

Üzenet számodra

A család működése a tagok közötti szereteten, közelségen és tiszteleten alapul.

Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés az iskolában

Fedezzük fel!

Nézd meg az alábbi képeket, és válaszolj a kérdésekre!

A

B

C

D

E

F

- Melyik kép illik az iskolai csoportban eltöltött pillanataidra?
- Beszéljétek meg ezeket a pillanatokot az osztálytársaitokkal! Mi hozott össze benneteket?
- Hasznosak voltak ezek a csoporttevékenységek? Indokold a véleményed!

Mondd el a véleményed!

- Mit szeretsz az osztálycsoportodban? Min változtatnál?
- Az osztálytársak feltétlenül barátok is? Magyarázd meg a válaszodat!

Jegyezzük meg!

Az **iskolai csoport** formális, vagyis hivatalos szabályok szerint létrehozott és működő csoport.

A csoport tagjai tiszteletre, együttműködésre és kölcsönös támogatásra épülő társas kapcsolatokat alakítanak ki.

Előfordul, hogy az iskolai csoporton belül a közös érdekek és szenvedélyek alapján alcsoportok alakulnak ki.

Alkalmazzuk!

1. Írj egy levelet egy darab papírra a kollégáidnak, amelyben megköszönsz nekik legalább három olyan dolgot, amit tőlük tanultál, és ami segített neked jobb emberré válnod. Olvass el egy levelet a kollégáidnak! Tedd a levelet **saját portfólió**dba!

2. Dolgozzunk csoportban! Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Készítsetek egy albumot az osztályotokról! Minden tanuló maga választhatja ki, hogy mit tesz az albumba:

- egy fényképet;
- egy versszakot az osztálytársaknak dedikált versből (saját alkotást vagy egy költőét);
- egy ötletet egy jövőbeli közös projekthez;
- a többieknek szóló gondolatokat vagy tanácsokat.

3. Készíts adatlapot, amelyre felírod azokat a jó és kevésbé jó dolgokat, amelyeket az iskolai életedben tettél! Egy lehetséges cím: *Mi a jó és mi a rossz nekem iskolásként?*

4. Gyakran előfordul, hogy egy iskolai csoporton belül összetűzések alakulnak ki.
 • Voltál már valaha ilyen konfliktusban? Ha igen, meséld róla!
 • Segítettél megoldani a helyzetet? Ha igen, mit tettél? Ha nem, szerinted mit kellett volna tenned?

5. Készítsetek tervet az osztályban előforduló konfliktusok elkerülésére! Tegyétek ki jól látható helyre, és szükség esetén hivatkozzatok rá! Ajánlás: a megoldásokat fogalmazzatok meg igenlően!

Példa: A tanárhoz fordulunk, ha mi magunk nem tudunk megoldást találni.

6. Készítsétek el az osztály címerét*! Egészítsétek ki egy jelmonddal, amely kifejezi, hogy mit szeretnétek, vagy mit javasoltok egy értékes, barátságos iskolai csoport létrehozása érdekében!

*címer – egy állam, egy tartomány, egy város, egy nemesi család, egy céh stb. jelképét alkotó hagyományos elemek összessége.

Mit tanultunk?

- 1.** Melyek az iskolai csoport jellemzői?
- 2.** Mi az, ami több osztályban is hasonló?
Mi lehet más?

Üzenet számodra

Az iskolai csoportban való jelenlétnek a diákok számára az ösztönzés és a fejlődés forrását kell jelentenie.

Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés a baráti csoportban

Fedezzük fel!

Senki sem élhet egyedül. A családtagjainkon kívül barátok vesznek körül. A barátok azok a velünk egykorú vagy idősebb emberek, akikhez érzelmileg kötődünk, és akikkel közös az érdeklődési körünk. Írd le a füzetedbe, és töltsd ki az üres mezőket!

- A legjobb barátomat úgy hívják, ...
- Azért tartom legjobb barátomnak, mert ... .
- Az a közös bennünk, hogy ... .
- Abban különbözünk, hogy ... .

Mondd el a véleményed!

- Jó barátnak tartod magadat? Magyarázd meg a válaszod!
- Mit vársz attól az embertől, aki a barátod szeretne lenni?

Jegyezzük meg!

A baráti csoport **informális csoport**.

Az informális csoportok nem szigorú szabályok alapján működnek, inkább a tagok közötti szeretetre és a közös érdekekre épülnek. A baráti csoportban a tisztelet, az elfogadás, a megértés és a bizalom kötelékei jönnek létre.

A család és a baráti csoport két olyan csoport, amelyre egyformán szükséged van.

Alkalmazzuk!

1. Dolgozzunk párokban! Beszéljess a társaddal az alábbi állítás alapján!

Barátok nélkül senkinek sem lehet kedves az élete, még ha minden egyéb jóban része is van.
(Arisztotelész, görög filozófus)

- Véleményetektől függően fogalmazzatok meg **ÉRVEKET** vagy **ELLENÉRVEKET**! Melyik típusú érvet volt könnyebb megtalálni? Miért?
2. Írj le egy papírlapra egy olyan esetet, amikor egy barátod segített neked! Mutasd be a helyzetet, írd le, milyen segítséget kaptál, és magyarázd el, hogyan éreztél magad! Tedd a lapot a **saját portfólió**dba!

3. Barátaink olykor nehéz helyzetekbe kerülhetnek. Olyankor kötelességünk, hogy minden lehetséges módon segítsük őket. Olvasd el figyelmesen a következő eseteket!

Mivel apának nem volt pénze, a testvéreimmel már kis-korunktól kezdve dolgoztunk. Segítettünk a szomszédoknak takarítani, árultunk a piacon, este pedig összedobtuk a pénzünket, és ételmezt vettünk. Ritkán jártam iskolába, csak akkor, amikor tudtam, és ezért csak a második osztályt végeztem el. Két éve, amióta a gyermekközpontba kerültem, egyetlen napot sem hagytam ki az iskolából, délutánonként pedig a központban maradok, megoldom a leckéim, vagy játszom az osztálytársaimmal. Amíg nem jöttem ide, azt sem tudtam, mikor van a születésnapom. Most már tudom: november 23-án az osztálytársaim elnékeltek nekem a *Boldog születésnapot*, a tanárnő pedig egy plüsspingvint és két könyvet adott nekem. (Silviu, 13 éves)

Az utóbbi időben nagyon fáradtnak érzem magam, ezért az iskolai eredményeim nem olyan jók, mint korábban. Ráadásul aggódom, hogy a szüleim meg fognak haragudni rám. (Mirela, 12 éves)

- Min megy keresztül a két gyerek?
- Segíthetnének rajtuk más gyerekek is? Magyarázd meg a válaszodat!
- Találjatok legalább két módszert, amellyel a barátaik segíthetnek Mirelán és Silviun!

Beszélgétek meg az osztályban az ötleteitek alapján!

4. Néha konfliktusok merülhetnek fel a baráti csoportban. Ezek megoldásához a barátoknak meg kell őrizniük a barátságot, és segíteniük kell egymást a helyzet megoldásában. Válaszolj az alábbi mini-kérdőívre! Válaszaidat írd le a füzetbe!

- Előfordult már, hogy összetűzésbe kerültél egy vagy több közeli barátoddal?
- Hogyan oldottad meg a konfliktust?
- Mit gondolsz, hogy tettél-e valamit rosszul egy adott pillanatban?
- Mit tanultál a helyzetből?

Mit tanultunk?

1. Milyen szerepet játszanak a barátok az ember életében?
2. Hogyan kellene viselkednünk a barátokkal nehéz helyzetekben? Adjatok példákat konkrét helyzetekre és arra, hogy mi-ként segíthetünk!

Üzenet számodra

„A barátság megkétszerezi az ember örömét, míg gyászát felére csökkenti.”
(Francis Bacon angol filozófus)

Mindennapi erkölcsi élet: viselkedés közterületeken

Fedezzük fel!

Milyen viselkedési szabályokat követsz az alábbi képeken bemutatott helyzetekben? Beszélj meg a társaiddal!

A

B

C

D

Mondd el a véleményed!

- Hol tanultad meg, hogyan kell viselkedni nyilvános helyeken?
- Fontos, hogy nyilvános helyeken tekintettel legyünk másokra? Magyarázd meg a válaszodat!

Jegyezzük meg!

A tér, ahol élünk és dolgozunk, **magánterületre** (a csak számunkra és a családunk számára fenntartott tér) és **közterületre** (a másokkal megosztott tér) oszlik. Kötelességünk ugyanolyan tapintattal viselkedni a közterekkel, mint a magánterületekkel. Mindkettő hozzánk tartozik, és az, hogy miként viszonyulunk hozzá, a neveletésünkről árulkodik.

Az olyan közösségi hálózatok, mint a Facebook, nyilvános térnek minősülnek. Ez azt jelenti, hogy ha van egy saját oldalad egy ilyen hálózaton, akkor felelősséggel tartozol azért, amit ott mondasz vagy közzéteszel.

Alkalmazzuk!

1. Egy héten keresztül figyelj meg, hogyan viselkednek az emberek a köztereken! Írd le azokat a magatartásformákat, amelyekkel nem értesz egyet, és készíts **portfóliólapot!** Gondolkodj el, milyen módszerekkel lehet megoldani, és írd le őket!

2. Dolgozzunk párokban! Sorolj fel minél több példát olyan nyilvános helyekre, ahová járni szoktál!

- Szerinted miért van szükség szabályokra a közterületeken?
- Milyen szabályok megszegését tapasztaltad a leggyakrabban a köztereken? Mit gondolsz erről?

3. Dolgozzunk párokban! Olvassátok el az alábbi helyzeteket, és beszéljétek meg, hogyan kellene eljárni! Mutassátok be ötleteiteket az osztálynak, és írójátok le a legmegfelelőbbnek tartott megoldásokat!

• A buszon észreveszed, hogy két barátod nagyon hangosan viccelődik a körülöttük lévő emberekkel.

• Egy fiú a karatéórán tanult legújabb trükköket mutatja be az osztályban, megütve osztálytársait.

• A színházban két ember kakast eszik az előadás alatt.

• A parkban két gyerek hintázik egy fa ágán.

4. Az, ahogyan közterületen viselkedsz, nemcsak saját magadra, másokra is hatással van! Olvasd el figyelmesen az alábbi történetet, és felelj a kérdésekre!

Sandu és Florin nagyon szerették volna megnézni a bábszínház legújabb előadását. Sandu előreszaladt, félrelökte az elől állókat, és megkérte a pénztárosnőt, hogy adja neki a legjobb helyet a teremben. A pénztárosnő hosszasan ránézett, gondolkodott egy pillanatig, majd megkérte, hogy álljon félre, amíg megkeresi neki a legjobb helyet. Közben Florin türelmesen várt a sorára, és amikor a pénztárhoz ért, udvariasan megszólalt:

– Kérek szépen egy jegyet az előadásra.

A pénztárosnő letépett két jegyet, odahívta Sandut, és közölte vele, hogy megtalálta a legjobb helyet neki: a vele egyidős fiú mellett, aki tud szépen beszélni.

(Victor Sivetidis: *A legjobb hely*)

- Hogyan viselkedett Sandu és Florin?
- Ki tévedett? Miért?
- Másképp tettél volna a pénztáros helyében? Mit tettél volna?
- Voltál már tanúja hasonló helyzetnek? Meséld el!

5. Dolgozzatok párban! Válasszatok ki egyet az alábbiakban bemutatott helyzetekből! Találjatok ki polgári viselkedést kiemelő párbeszédet! Mutassátok be a párbeszédet a többieknek szerepjáték formájában!

A

B

C

D

E

F

6. Olvasd el a következő állítást: *Minden ember, akivel találkozunk, taníthat valamit, amit nem tudunk.* Mondd el, hogy egyetértesz-e ezzel, vagy sem, véleményedet támaszd alá két érvel!

7. Egy romániai nagyváros polgármesteri hivatala úgy döntött, hogy a tömegközlekedési járművek ablakaira híres írók műveiből származó idézeteket tesz ki. Szerinted milyen célja volt a városvezetésnek ezzel a kezdeményezéssel? Szerinted milyen egyéb üzeneteket lenne hasznos megjeleníteni a tömegközlekedési járműveken? Indokold meg válaszodat!

8. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok három csoportot! Játsszatok stafétajátékot a *Viselkedésminták közterületeken* címmel! Egyikőtök megfogalmaz egy mondatot, amelyben kiemel egy nyilvános helyen tanúsított viselkedést, és megkéri egyik kollégáját, hogy ítélje meg, megfelelő viselkedés-e vagy sem. Ha a kérdező helyesen válaszol, *átveszi a stafétát*, megfogalmaz egy mondatot, és egy másik társát jelöli ki a válaszára. Ha a válaszadó nem felel helyesen, más diákra kerül sor. A játék addig folytatódik, amíg a csoport összes tanulója részt nem vesz benne. A végén beszéljétek meg, hogyan éreztétek magatokat a tevékenység során, könnyű vagy nehéz volt-e a válaszadás stb.!

9. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok négyfős csoportokat! Bizonyos helyzetekben a hatóságok új szabályokat hoznak, amelyek a közterületekre vonatkoznak. Vitassátok meg az ilyenfajta szabályokat, amelyekre a különleges helyzet miatt volt szükség!

- Mindenkinek be kell tartania ezeket a szabályokat?
- Ha egy szabály nehezen betartható, el kell-e vetni?
- Mit bizonyít annak a viselkedése, aki nem tartja be ezeket a szabályokat?
- Írjatok üzeneteket, hogy meggyőzzetek másokat a szabályok betartásának fontosságáról!
- Beszéljétek meg közösen, hogy hol tudnátok felhasználni ezeket az üzeneteket!

Mit tanultunk?

1. Hogyan kell viselkedned nyilvános helyeken?
2. Mindenkire vonatkoznak a nyilvános helyeken való viselkedés szabályai? Magyarázd meg válaszodat!

Üzenet számodra

A gyermekek nyilvános helyeken való viselkedése tükrözi azt, ahogyan a szülők nevelték.

Közösségi és antiszociális viselkedés. A viselkedésformák megváltoztatása

Fedezzük fel!

Beszélgessetek az osztályban az alábbi képek alapján!

- Megfigyeltél már hasonló viselkedést a környezetekben lévő embereken? Mikor?
- Éltél már át hasonló helyzeteket? Mondd el, hogyan érezted magad, és mit tettél!

Mondd el a véleményed!

- Milyen helyzetekben tudsz segíteni a körülötted lévőkn?
- Szerinted hasznos a bajba jutottakon segíteni? Miért?
- Mit jelent szerinted hasznosnak lenni a társadalomban?

Jegyezzük meg!

Társadalom alatt az együtt élő és a közös törvényeket betartó embereket értjük. Mindannyiunknak számos szerepe van a társadalomban. Egy gyermek például a szülei fia/lánya, a nagyszülei unokája, testvér, tanuló, barát, iskola- vagy osztálytárs, egy vallási közösség, egy klub vagy egy csapat tagja stb. Ezek a szerepek olyan viselkedési formákat foglalnak magukban, amelyek segítik őt abban, hogy jól kijöjjön másokkal, hogy együttműködjön másokkal, hogy olyan közös tevékenységeket végezzen, amelyek az adott csoportok minden tagja vagy a társadalom számára örömet okoznak.

Jegyezzük meg!

A **közösségi viselkedés** azokat a magatartásformákat jelenti, amelyek azt mutatják, hogy az egyén törődik mások jólétével és jogaival, törődik a körülötte élőkkel, megértést tanúsít, és úgy cselekszik, hogy a közösség javát szolgálja.

A leggyakoribb közösségi viselkedésformák a következők: **segítségnyújtás, együttműködés, versengés, türelem (tolerancia), támogatás, önkéntesség.**

A **segítségnyújtás** az a cselekvés, amelynek során anyagi (pénz, élelmiszer, ruha stb.) vagy erkölcsi támogatást (tanácsot, magyarázatot, megoldást egy problémára stb.) nyújtunk egy másik embernek.

Az **együttműködés** a közösségi viselkedés egy olyan típusa, amelyben több ember egyesíti képességeit és erejét egy feladat közös megoldása érdekében.

A **versengés** két vagy több, azonos eredményre törekvő ember közötti versenyt jelenti.

A **türelem (tolerancia)** viselkedésünknek az a jellemzője, amikor úgy döntünk, hogy nem tiltjuk vagy akadályozzuk egy másik ember viselkedését, még akkor sem, ha mi nem gyakoroljuk, és lehetőségünk volna befolyásolni őt.

Mások **támogatása** olyan magatartás, hogy amikor a helyzet megkívánja, hajlandóak vagyunk segíteni egy másik embernek.

Az **önkéntesség** olyan tevékenység, amelyet más emberek javára, anyagi haszon-szerzés nélkül végeznek.

Alkalmazzuk!

1. Írj le egy lapra egy történetet, amelyet átéltél vagy hallottál, amikor a fenti viselkedések valamelyike előfordult! Tedd a lapot a személyes **saját portfólió**dba!

2. Készíts jelképeket vagy rajzokat a közösségi viselkedést szemléltető ábrákhoz! Tedd őket a **saját portfólió**dba!

3. Egyik osztálytársad súlyos balesetet szenvedett, és nem tud iskolába járni. Valószínűleg sok időt kell majd kihagynia.

- Hogyan tudnál segíteni neki? Készíts egy listát az egész osztályra alkalmazható intézkedésekről!
- Mit kellene változtatnod a programodon ahhoz, hogy részt vehess a társad megsegítésében? Mondd el, hogy hajlandó lennél-e és miért ezeket a változtatásokat végrehajtani! Miért tennéd?

4. A társadalom normális életet él, amely minden polgárának hasznára válik, ha azok közösségi viselkedést tanúsítanak. Beszélj meg ezeket a viselkedési formákat társaiddal a megadott kérdések segítségével!

- Hasznos-e a társadalom tagjai számára, ha az említett magatartásformákat tanúsítják? Miért?
- Tudsz-e segítő magatartást tanúsítani a rászoruló idegenekkel szemben is? Magyarázd meg!
- Hogyan szeretnéd, ha a környezetedben élők viselkednének veled szemben?

5. Olvasd el figyelmesen az alábbiakat, majd beszélj meg társaiddal!

Miután 10 évig orvosként dolgozott az olasz mentőszolgálatnál és a Vöröskeresztnél, Diana visszatért Romániába, hogy részt vegyen a *Hadd olvassak, fel egy mesét neked* elnevezésű projektben.

„Ez egy olyan önkéntes projekt, amelynek célja, hogy minden korosztály önkénteseit bevonja a kórházi osztályokon fekvő gyermekek életébe. Két órán keresztül minden 15 és 80 év közötti jelentkező mesét olvashat a romániai kórházakban fekvő beteg, kezelés alatt álló vagy elhagyott gyerekeknek” – magyarázta Diana.

(<http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Actualitate/Social/Sa-ti+citesc+o+poveste+Proiect+de+voluntariat>)

Dolfine anya egy kenyai nő, aki két fiát és a férjét vesztette el. Azonban talált annyi lelkiert, hogy árvaházat hozzon létre a vidékén élő gyermekek számára, hogy tető legyen a fejük felett, és alapoktatásban részesüljenek. Torsten Kremser, egy fiatal német férfi, akit megindított a nő története, 700 eurót gyűjtött össze, hogy zuhanyzókat és egy tantermet építsen az árvaház számára, táblával és számítógéppel felszerelve, valamint hogy néhány csirkét vásároljon az árvák kis közösségének. A fiatal német azonban rájött, hogy ez nem elegendő. Létrehozott egy alapítványt, hogy pénzt gyűjtsön a 62 éves özvegyasszony iskolájának támogatására.

A szegény gyermekek megsegítésére létrehozott árvaház mára hivatalosan elfogadott intézménnyé és elismert oktatási központtá nőtte ki magát. Több mint 500 gyermek (akiknek többsége HIV/AIDS miatt vesztette el szüleit*) kapott második esélyt az életben az özvegyen maradt nőnek és a fiatalembernek köszönhetően. Az összegyűjtött pénzből sikerült egy téglapépületet építeni (a téglákat helyben gyártják), ahol az árvaháznak segíteni akaró önkénteseket szállásolják el.

(<http://totb.ro/orfelinatul-ecologic-din-kenya-o-poveste-despre-altruism-si-a-doua-sansa-la-viata>)

*AIDS – vírus (HIV) által okozott, másoknak átadható fertőző betegség.

- Milyen közösségi viselkedést példáznak a fenti hírek?
- Mi a célja az egyes cselekvéseknek?
- Ki a kezdeményezője a leírt cselekvéseknek?
- Milyen erkölcsi értékeket és értékrendet képviselnek ezek az emberek?

Mondd el a véleményed!

- Vettél már részt olyan versenyen, ahol a győztes tisztességtelen eszközöket használt? Mit gondolsz, miért tette ezt? Hogyan érezted magad?

Jegyezzük meg!

Egyes közösségi viselkedések közösségellenessé válhatnak. A tolerancia például közösségi magatartás, de káros lehet, ha bármit eltűrünk. Hasonlóképpen, a tisztességes, becsületes, lojális verseny segíti a fejlődésünket, de káros lehet, ha tisztességtelen eszközöket használunk.

Egy személy olyan jellegű viselkedésformái, amelyek negatív hatással vannak másokra, **antiszociális magatartásnak** minősülnek.

Ezek ellentétesek a társadalmi normákkal, és legtöbb esetben kihatnak a személy méltóságára, érzelmi és testi fájdalmat okoznak.

6. Adj példákat a környezetekben megfigyelt viselkedésmódokra, amelyek negatív hatással vannak másokra! Mit gondolsz, mi késztet valakit ilyen viselkedésre? Készíts egy listát az okokról, felhasználva az osztálytársaid véleményeit!

7. Olvasd el az antiszociális viselkedéseket leíró címkéket, és oldd meg a feladatokat!

Az erőszak (agresszió)

olyan romboló magatartásforma, amely lelki vagy testi sérülést okoz. Az agresszív viselkedés azzal a szándékkal történik, hogy valakinek ártson.

A sértés

egy személy méltósága elleni cselekmény, amely az illetőt sértő szavak használatából áll.

Rágalmazás

olyan hazug állítás, amelyet azzal a céllal tesznek, hogy egy személyt kedvezőtlen fényben tüntessenek fel; rosszindulatú, valótlan kitaláció.

- Mutass be egy olyan helyzetet, amelyben a fent leírt magatartásformák bármelyikét megfigyelted!
- Hogyan lehetne ezeket a viselkedési formákat ritkítani vagy megváltoztatni?
- Vitassátok meg az osztályban, az egyes tanulók ötletei alapján!

Mit tanultunk?

1. Milyen közösségi viselkedési formákat ismersz?
2. Mit tehetsz a társaid antiszociális viselkedésének kijavítása érdekében?

Üzenet számodra

Ahhoz, hogy egy jobb társadalomban éljünk, mindannyian részt vehetünk a nehéz helyzetek megoldásában.

1. PRO vagy KONTRA?

Jelöljétek a tevékenység elvégzésére egy teret, majd osszátok ketté egy krétával húzott vonallal! Az egyik oldal a PRO, a másik a KONTRA lesz. Az egyik tanuló felolvas egy állítást, a többiek pedig a megfelelő oldalra ülnek (PRO vagy KONTRA), attól függően, hogy mit gondolnak az állításról (egyetértenek vagy sem).

A választás után minden tanulónak meg kell indokolnia a választását.

- Vannak állatok, amelyek együttműködnek, akárcsak az emberek.
- Az erkölcsi normák olyan szabályok, amelyeket a közösség tagjainak követniük kell.
- Az erkölcsi értékeket a viselkedéssel kell bizonyítani.
- Néha ellentétes vélemények lehetnek arról, hogy egy adott helyzetben mi a helyes.
- Az iskolai csoport hivatalos szabályok szerint működik.
- Az, ahogyan közterületeken viselkedsz, csak téged érint.
- Az antiszociális viselkedés javítható.
- A gyermekeknek példaképekre van szükségük a közösségi viselkedés megtanulásához.

2. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a követelményeket!

A gyermek több szabadságot és nagyobb döntési jogkört szeretne az őt érintő ügyekben. Az ő szemszögéből ez erkölcsös lenne. Egy felnőtt (szülő, rokon, tanár stb.) azonban erkölcsösebbnek tartaná, ha a gyermek helyett döntene, mivel ő tapasztaltabb és tájékozottabb.

- Előfordult már, hogy bizonyos kérdésekben más volt a véleményed, mint a szüleidnek? Hogyan oldottátok meg a véleménykülönbséget?
- Tégy javaslatokat, hogy miként lehetne a jövőben megelőzni az ilyen nézeteltéréseket!
- Milyen helyzetekben kell a felnőtteknek dönteniük a gyermek helyett? Milyen helyzetekben dönthet a gyermek?
- Beszélj egy felnőttel, és derítsd ki, hogyan oldották meg a szüleikkel vagy nagyszüleikkel a gyermekkori nézeteltéréseket! Miben hasonlít és miben különbözik a konfliktusok mai megoldási módjától?

3. Írd le a következő állításokat a füzetedbe, és értékeld mindegyiket **I**-vel (igaz) vagy **H**-val (hamis). ☑
- A család csak szigorú, írott szabályokon alapul.
  - Egy baráti csoportban a konfliktusokat együttműködéssel kell megoldani.
  - A közterületet bárki tetszése szerint használhatja.
  - Az együttműködés a közösségi viselkedés egyik fajtája.
  - Az antiszociális viselkedés nem ellentétes a társadalmi normákkal.
  - A versengés antiszociális viselkedéssé válhat.
  - Csak felnőttek vehetnek részt önkéntes tevékenységekben.
4. Rajzold le a portrédat! Írd fel címkékre, hogy milyen tettekkel segítesz a környezetben élőknek, és milyen közösségi magatartásformák jellemeznek! Az osztállyal közösen készítetek kiállítást a munkáitokból!

5. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Írjatok közösen forgatókönyvet egy olyan helyzetről, amikor valaki antiszociális viselkedést tanúsít, és mások segítenek neki megváltoztatni a viselkedését! Például egy konfliktus különböző módokon oldható meg:

- a konfliktushoz vezető okok békés megvitatása a helyzet tisztázása érdekében;
- az egymással való kommunikálás a közös célok megtalálása érdekében, amelyeket csak együttműködéssel lehet elérni;
- egy felnőtt segítségét kérni.

- Mutassátok be az általatok rendezett jeleneteket a kisebb osztályokba járó tanulóknak!
  - Készítetek plakátokat találó jelszavakkal az üzenet alátámasztására!
- Példa:

Légy okos, ne légy erőszakos!

Portfólió:

Ellenőrizték a tanegység során elkészített portfólió-darabokat! Minden tanulónak szem előtt kell tartania:

- legyen meg a tanegység során javasolt összes darab;
- minden esetben feleljenek meg a követelménynek;
- szükség esetén egészítsd ki/javítsd a portfóliólapokat!

Projekt:

Mutassátok be a tanegység projektjéhez elkészült anyagokat! Beszéljétek meg a projektet a következő kérdések segítségével:

- Teljesültek a követelmények?
- Melyiken szerettél a leginkább dolgozni?
- Melyiket volt nehéz elkészíteni?
- Mit tehetnél volna másképp?

ÉRTÉKELÉS

Olvasd el figyelmesen a feladatokat, majd oldd meg a 4. tanegységben tanultak alapján!

1. Egészítsd ki az alábbi állításokat (a, b, c) a véleményed alapján!

- Egyetértek, mert ... .
- Nem értek egyet, mert ... .

a) A család olyan csoport, amelynek a tiszteletre és az együttműködésre kell épülnie, nem pedig bizonyos viselkedési formák vagy értékek erőszakos erőltetésére.

b) A szülő és a gyermek között felmerülő gondokat úgy kell megoldani, hogy kölcsönösen elfogadható megoldásokat kell találni.

c) Közterületen nem tehetsz semmit, hogy másokat rávegyél a viselkedésük orvoslására.

2. Az alábbi képek által jelzett helyzetek mindegyikénél nevezd meg, hogy milyen közösségi viselkedést tudnál tanúsítani!

A

B

C

ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az osztályban megbeszélted a tanárral a helyes megoldást!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	Mindhárom esetben elmondtad a véleményed, és egy indoklást írtál.	Mindhárom esetben elmondtad a véleményed, és két indoklást írtál.	Mindhárom esetben elmondtad a véleményed, és három indoklást írtál.
2	Egy viselkedést neveztéél meg.	Két viselkedést neveztéél meg.	Három viselkedést neveztéél meg.

Ne felejtsetd el kitölteni a *fejlődésértékelő lapot* (96. oldal) a tanegység során végzett tevékenységedről!
Elemeld, hogy mi változott az előző lapokhoz viszonyítva!

5. TANEGYSÉG

A GYERMEKEK EGYETEMES JOGAI

5

- Gyermek vagyok, jogaim vannak
- Minden gyermeknek vannak jogai
- Jogok és kötelességek

Projekt Ismerd meg a jogaidat

- ✓ Alkossatok 4-5 fős csoportokat!
- ✓ Keressetek az interneten híreket olyan helyzetekről, amelyekben a gyermekek jogait megsértik; válasszatok ki legalább három helyzetet, és készítsetek bemutatókat, amelyek tartalmazzák: a helyzet leírását, a jogsértést/jogsértéseket, a lehetséges következményeket, a lehetséges megoldásokat!
- ✓ Osszátok meg a feladatokat a csoportokon belül, hogy minden tanuló tudja, mit kell tennie!
- ✓ Jelöljete ki határidőket az anyagok befejezésére: egyrészt egy végső határidőt, másrészt időszakos ellenőrzési határidőket, amelyek során mérlegelitek, hogy van-e még mit változtatni vagy javítani.
- ✓ Válasszátok ki, hogyan szeretnétek bemutatni!
- ✓ A projekt eredményeinek bemutatása a tanegységet áttekintő leckében.

Gyermek vagyok, jogaim vannak

Fedezzük fel!

Álljatok meg egy pillanatra, gondoljatok magatokra és az osztálytársaitokra! Miben hasonlítotok? Miben különböztök? Van-e valami közös bennetek a többi gyerekkel a településen? Miben hasonlítotok a többi romániai vagy bárhol máshol élő gyermekekhez a világon?

- Az alábbi kérdések és képek alapján készíts listát azokról a helyzetekről, amelyeknek a világ minden gyermeke számára természetesnek kellene lenniük! Tedd a listát a **saját portfólió**dba!

A

B

C

D

E

Mondd el a véleményed!

- Melyik kép tetszett a legjobban az oldalon? Miért?
- Szerinted vannak olyan gyermekek, akik nem részesülhetnek a képeken ábrázolt dolgokból? Indokold meg a válaszodat!

Jegyezd meg!

Létezik egy nemzetközi dokumentum, amelyet a világ országai aláírtak és tiszteletben tartanak, és amely minden gyermek jogait tartalmazza. Ezt a dokumentumot *Gyermekjogi Egyezménynek* nevezik. Az egyezmény 42 cikkből áll, amelyek három fejezetre vagy csoportra oszlanak: **védelmi jogokra**, **fejlődési jogokra** és **részvételi jogokra**.

Olvasd el figyelmesen, hogy az egyezmény egyes cikkei mire vonatkoznak, számodra érthető formában megírva!

- 2. cikk** – Minden gyermek* jogait tiszteletben kell tartani, függetlenül faji, etnikai vagy nemzeti hovatartozásuktól, bőrszínüktől, nyelvüktől, vallásuktól, valamint attól, hogy lányok vagy fiúk. A gyermekeket meg kell védeni a diszkrimináció (hátrányos megkülönböztetés) minden formájával szemben**.
- 6. cikk** – Minden gyermeknek veleszületett joga van az élethez, az életben maradásra és a fejlődésre.
- 7., 8. cikk** – Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy nevet kapjon, állampolgárságot szerezzen, és lehetőség szerint ismerje szüleit, valamint ahhoz, hogy ezek neveljék.
- 12., 13., 14., 15. cikk** – Az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek joga van ahhoz, hogy szabadon kifejezze véleményét minden őt érintő kérdésben. A gyermekeknek joguk van a tájékoztatáshoz, a meghallgatáshoz. Minden gyermeknek joga van a gondolatszabadsághoz, a vallásszabadsághoz, a békés, mások jogait nem sértő gyülekezésben való részvételhez.
- 24. cikk** – A gyermekeknek biztosítani kell a szükséges feltételeket ahhoz, hogy a lehető legjobb egészségnek örvendhessenek, és igénybe vehessék az orvosi ellátást és gyógykezelési szolgáltatásokat.
- 28., 29. cikk** – A gyermekeknek joguk van a minőségi oktatáshoz, amely biztosítja az esélyegyenlőséget és a személyiségük fejlődését. Joguk van a kötelező és ingyenes általános iskolai oktatáshoz.
- 30. cikk** – A többségitől eltérő nyelvű, nemzetiségű vagy vallású gyermeknek joga van a saját kulturális életéhez, vallási hovatartozásának kinyilvánításához és saját vallásának gyakorlásához. Ezenkívül joga van anyanyelve használatához is.
- 19., 34., 36., 37., 39. cikkek** – A gyermekeket meg kell védeni a kizsákmányolás minden formájától, az erőszaktól, a bántalmazástól, az elhanyagolástól és más káros bánásmódtól.

* *gyermekjogok* – a törvény által a gyermeknek biztosított jog vagy kiváltság, hogy bizonyos dolgokat élvezhessen;

** *diszkrimináció* – az egyenlő jogok megtagadása vagy egyes emberek jogainak korlátozása más állampolgárokkal szemben.

Alkalmazd!

1. Dolgozzunk csoportban! Alkossatok négyfős csoportokat! Olvassátok el figyelmesen az alábbi szöveget, és oldjátok meg a feladatokat!

A ház, amelyikben Tom Canty apja lakott, egy sikátorból nyíló kis zsákutca végén állt. Kicsi volt, omladozó és rozoga. Canty családja egy harmadik emeleti szobában lakott. Az anya és az apa a sarokban egy ágyvázszerű alkalmatosságon aludt. Tomnak, nagymamájának és két nővérének, Betnek és Nannak viszont nem volt helyhez kötött fekhelye. Szabadon választhatták alvásra a padló bármely részét. Bet és Nan, a 15 éves ikerlányok jólelkűek voltak, de piszkosak, rongyos ruházatúak. Az anyjukra hasonlítottak. John Canty, az apa tolvaj volt, a nagymamája pedig koldus. A gyerekekből is koldust faragtak, de elmulasztották lopásra tanítani őket.

Tom éhesen kelt fel, és éhesen ballagott el otthonról. Itt és amott kóborolt a városban, alig törődve azzal, hol is jár éppen. Végül egy pompás és fenséges palota elé ért. Tom csodálattal bámulta a hatalmas kőépítményt. Odabenn, az aranyozott rácsok túloldalán egy csinos, napbarnította és a szabadtéri sportoktól és tornagyakorlatoktól izmos testfelépítésű fiút látott, aki drágakövekkel ékesített, finom selyemöltözetet viselt. Oldalán ékkövekkel kirakott kard és tőr függött. Lábán alacsony szárú, kecses, piros sarkú csizma volt, fején pedig hetyke, karmazsin süveget viselt, amelynek tetején a hajladozó tollakat egy nagy, csillámló drágakő fogta össze. Számos úriember állt körülötte – a szolgálai lehetek, semmi kétség. Ó! Ő volt a királyfi – egy királyfi!

(Mark Twain: *A Koldus és királyfi* után)

- Vitassátok meg a két élethelyzetet! Miben hasonlít és miben különbözik a két fiú? Írd le a hasonlóságokat és a különbségeket a füzetedbe!
- Szerintetek miért került Tom ebbe a helyzetbe? Milyen jogait sértették meg?
- Ismertek más, a gyermekeknek szóló művekben szereplő hősöket, akiknek a jogai sérültek? Számoljatok be róla!

2. Dolgozzunk párokban! Oldjátok meg az alábbi feladatokat!

- Készítsetek egy listát olyan helyzetekre vonatkozó példáról, amelyek azt bizonyítják, hogy az általad megismert jogokat tiszteletben tartják!
- Szerinted kinek kell gondoskodnia arról, hogy jogaidat tiszteletben tartsák? Nevezd meg ezeket a személyeket vagy intézményeket!
- Megteheted, hogy segítesz más gyermekek jogainak tiszteletben tartásában? Hogyan?

Mit tanultunk?

1. Milyen gyermekjogokat ismersz?
2. Melyik jogokat tartod a legfontosabbaknak? Magyarázd meg a válaszodat!

Üzenet számodra

Minden gyermek kincs.

Minden gyermeknek vannak jogai

Fedezzük fel!

Nézd meg figyelmesen az alábbi képeket! A bemutatott helyzetek közül melyekben tartják tiszteletben a gyermekek jogait, és melyekben sértik meg azokat?

- Milyen más helyzetekben sérülnek a gyermekek jogai? Egyik társaddal készíts egy listát ezekről a helyzetekről!

Mondd el a véleményed!

- Szerinted mit éreznek azok a gyerekek, akiknek a jogait megsértik?
- Ki a felelős ezekért a helyzetekért?
- Hogyan éreznéd magad, ha nem járhatnál iskolába?

Jegyezd meg!

A **gyermekek jogai** nem képezhetik alku* tárgyát. Mindnyájunknak kötelessége azonosítani azokat az eseteket, amikor sérülnek a gyermekek jogai, és megpróbálni megoldásokat találni a helyzet megoldására.

Bárhol is legyenek, a gyermekeknek vannak jogaik: otthon, a természetes szüleikkel, a nevelőszülőknél, intézeti gondozásban vagy az iskolában.

A szülőknek és családoknak, a gyermekekkel foglalkozó szakmai csoportoknak és minden felelős állampolgárnak tisztában kell lennie ezekkel a jogokkal. A rendőrség és a bírák felelősek a törvények betartásáért, de mindenkinek (különösen a gyermekekkel foglalkozóknak) kötelessége jelenteni a gyermekbántalmazás vagy az őket érintő hanyag bánásmód eseteit.

*alku – két fél közötti egyezkedés, amelynek célja, hogy a felek kölcsönös engedményeket téve, feltételeiket egyeztessék, és mindkettőjük számára elfogadható megoldásban megállapodjanak.

Alkalmazd!

- 1. Dolgozzunk párokban!** Olvassátok el az alábbi szövegeket, és vitassátok meg, hogy az egyes esetekben milyen jogok sérültek!

A hétgyermekes szülők két gyermeküket koldulni küldték, és nem aggódtak, amikor azok nem tértek haza az éjszaka folyamán. A 6, illetve 12 éves gyerek az orvosoknak elmondta, hogy koldulniuk kell, mert a szüleik nem dolgoznak. Tegnap este felültek egy buszra, majd leszálltak egy ipartelepen. Mivel nem tudták, hogyan juthatnak haza, 2°C-ban, alig felöltözve, több mint öt órán át maradtak az utcán.

Az alultápláltság* közvetlenül vagy közvetve évente több mint egymillió, öt év alatti gyermek halálát okozza Afrikában – figyelmeztet az ENSZ Gyermekalapja (UNICEF). Hangsúlyozza, hogy „az alultápláltság drámai következményekkel jár” a kontinens gyermekei számára.

*alultápláltság – az egészséges életmódhoz szükséges táplálék hiánya.

Malála Júszafzai pakisztáni diáklány, aki 12 éves korában felfedte, hogy hazájában milyen súlyos hátrányos megkülönböztetés éri a lányokat és a nőket. Miután a tálibok megtiltották a lányoknak az iskolába járást, Malála 2012. október 9-én támadás áldozata lett. A tálibok megállították az őt szállító iskolabuszt, és tüzet nyitottak a lányra. Malála súlyosan megsérült, de életben maradt, és a pesavari katonai kórházban megműtötték. 2014-ben, 17 évesen Nobel-békedíjat kapott *a gyermekek jogaiért és oktatásáért folytatott tevékenységéért és az elnyomás elleni harcáért.*

- 2.** Az 1. feladatban bemutatott helyzetek közül melyik volt rád a legnagyobb hatással? Indokold meg a válaszodat!

- 3.** Nézd meg a képet! Írj egy rövid történetet a kép alapján! Mondd el, hogy helyes-e, amit tesznek, és miért. Milyen gyermekjogokat tartanak tiszteletben? Mutasd be az összeállítást a többieknek! Illeszd bele **saját portfólió**dba!

- 4.** Vannak-e olyan helyzetek, amikor településeden sérülnek a gyermekek jogai? Írj egy levelet a polgármesternek, amelyben beszámolsz neki a fenti helyzetek egyikéről! Javasolj megoldást a problémára! Tedd a levelet a **saját portfólió**dba!

5. Dolgozzunk párokban! Olvassátok el a szöveget, és oldjátok meg a feladatokat!

Az UNICEF egy nemzetközi szervezet, amely humanitárius segítséget nyújt a fejlődő országokban élő gyermekek és anyáik fejlődéséhez. 1965-ben Nobel-békedíjat kapott. Elsősorban öt fő célkitűzésre összpontosít: *A lányok oktatása, Immunizáció Plusz, A gyermekvédelem, HIV/AIDS és Gyermekként a gyermekek számára.*

- Szerintetek miért volt szükség egy ilyen szervezet létrehozására?
  - Nézzétek meg a szervezet jelképét, és vitassátok meg, hogy szerintetek mit jelképez!
  - Képzeljétek el, hogy létrehoztok egy szervezetet a gyermekek jogainak védelmére! Találjatok egy megfelelő nevet, és készítsétek el a logót egy A4-es lapon! Mutassátok be a szervezetet az osztályban, beleértve egy lehetséges tevékenység rövid leírását!
6. Látogass el az UNICEF Románia hivatalos honlapjára (<https://www.unicef.org/romania/ro>), és tájékozódj a szervezet tevékenységéről! Mutasd be az egyik tevékenységet egy **saját portfólióladon!**

Tudtad-e, hogy minden év november 20-án ünneplik a gyermekek jogainak nemzetközi napját?

7. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok négyfős csoportokat! Javasoljatok egy tevékenységet a gyermekek jogainak nemzetközi napja alkalmából! Állapítsátok meg:

- a tevékenység nevét;
- a helyszínt;
- a szükséges anyagokat;
- a lehetséges résztvevőket;
- a végrehajtás módját;
- milyen eredményeket fog elérni.

Mit tanultunk?

1. Minden gyermek jogait tiszteletben kell tartani? Magyarázd meg a válaszodat!
2. Be lehet-e vonni a gyermekeket a saját és a többi gyermek jogainak tiszteletben tartásába? Magyarázd meg a válaszodat!

Üzenet számodra

Micsoda tévedés azt hinni, hogy csak azért, mert kicsi, egy gyermek apró álmokat hordoz magában! (George Enescu, román zeneszerző)

Jogok és kötelességek

Fedezzük fel!

Mivel te is szeretnéd, ha tiszteletben tartanák a jogaidat, neked is tiszteletben kell tartanod a körülötted élők jogait. Emellett jó, ha tudod, hogy minden jog bizonyos kötelezettségekkel jár együtt. Olvasd el figyelmesen a történetet, majd beszélj meg társaiddal!

Pali csodálja új osztálytársait. Félt attól, hogy miként fogadják, de mindannyian barátságosak voltak vele, és bátorították. Kedves gyermekeknek tűnnek, és biztos benne, hogy jól kijönnek majd egymással. Alig várja a szünetet, hogy játszhasson velük. Megszólal a csengő. A fiúk kimennek az iskola folyosójára. Marius, egy másik osztály tanulója lassan, nehézkesen közeledik, mankóval jár. Mögötte Cristi megy, az a fiú, akit Paul addig annyira kedvelt, és utánozni kezdi őt. Úgy tesz, mintha sántítana, és közben fintorokat vág. A többi fiú gúnyos nevetésben tör ki, és ők is utánozni kezdik. Marius szeme megtelik könnyel. Szeretne visszafordulni, megkerülni őket, de nincs hová mennie. Palin csalódottság vesz erőt. Társai felé fordul, és...

- Mi a véleményed a szöveg szereplőiről külön-külön?
- Megsértették valamelyik gyermekjogot? Melyiket?

Mondd el a véleményed!

- Mit tettél volna Marius helyében?
- Szerinted, hogyan folytatódik a történet?
- Voltál már tanúja hasonló helyzetnek? Meséld el!

Jegyezd meg!

A gyermekek **jogai** egyben **felelőségekkel** is járnak. Ezek inkább polgári* és morális (erkölcsi)** jellegűek. Minden gyermek részt vehet abban, hogy legjobb képességei szerint segítse családját és közösségét.

Mások segítése és tisztelete nemcsak a mások iránti jóakarát megnyilvánulása, hanem az önbecsülés bizonyítéka is.

Kötelezettségeid és feladataid teljesítésével felkészíted magad arra, hogy felelősségteljes felnőtté válj, akit a körülötted lévő megbecsülnek.

* *polgári* – az állampolgárokkal kapcsolatban; polgár;

** *erkölcsi* – megfelel azoknak a meggyőződéseknek, viselkedésmintáknak és szabályoknak, amelyek szerint az emberek tisztességesen és becsületesen viselkednek és viszonyulnak egymáshoz.

Alkalmazd!

1. Rajzolj egy táblázatot a füzetedbe az alábbi minta szerint! Írd a megadott kötelességeket a táblázat megfelelő oszlopába!

A pihenéshez, játékhöz és kikapcsolódáshoz való jog	Az oktatáshoz való jog	A családhoz való jog

a játékszabályok tiszteletben tartása

az iskola tulajdonának megőrzése

az alvásidő tiszteletben tartása

a családtagok tiszteletben tartása

az otthoni feladataim elvégzése

a testem és a ruháim tisztán tartása

házi feladat elkészítése

a játszótársaim tiszteletben tartása

2. **Dolgozzunk párokban!** Beszélj meg osztálytársaiddal a képeken látható jogokat! Készítsetek táblázatot a képeken azonosított jogokról és a hozzájuk tartozó kötelességekről!

3. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok háromfős csoportokat! Sorsolással vagy közös megegyezéssel válasszatok ki egy gyermekjogot, és készítsetek plakátot! Nevezétek meg, hogy milyen jogra hivatkoztok, és az milyen kötelességekkel jár! Mellékeljétek a szöveghez hatásos képeket! A plakátokból szervezzetek kiállítást az iskola folyosóin!

Mit tanultunk?

1. Minden gyermeknek vannak jogai és kötelességei? Magyarázd meg a válaszodat!
2. Melyik, az oktatáshoz való joggal együtt járó kötelezettségeket nehezebb teljesíteni?

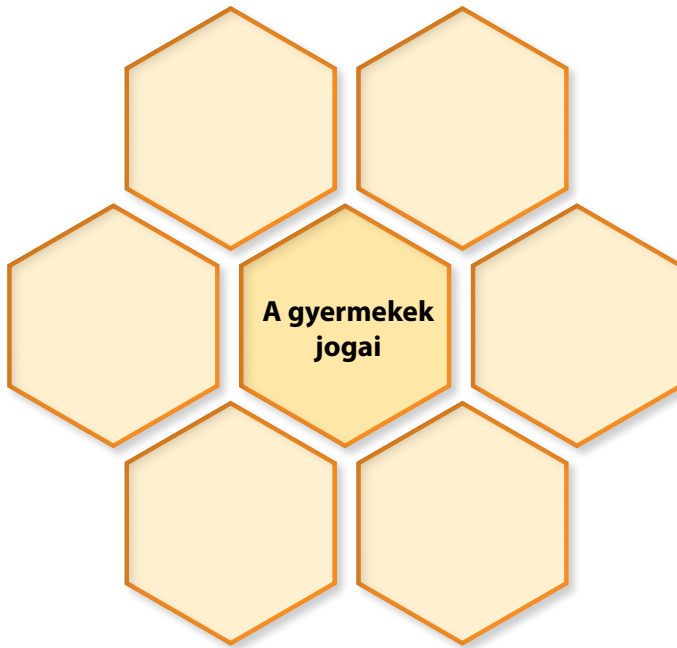
Üzenet számodra

Ahhoz, hogy emberek között élj, tudnod kell, hogyan kell bánni az emberekkel.
(J. J. Rousseau francia filozófus)

ISMÉTLÉS

1. Rajzold le az ábrát a füzetbe, és töltsd ki a gyermek legfontosabb jogaival!

2. Írj egy ötsorost a gyermekjogok egyikéről (identitás, család, oktatás stb.)! Ha nem emlékszel az ötsorosok szerkezetére, lapozz vissza a 31. oldalra!
3. **Dolgozzunk párokban!** Szeretnél író lenni? Íme, itt a lehetőség!
- Írjatok egy történetet a gyermekekről és jogaikról, bemutatva azokat a helyzeteket, amikor ezek a jogok sérülhetnek! Ajánljatok megoldásokat minden helyzetre!
  - Írjatok le a történetet egy A4-es papírra, hogy kiállíthassátok az osztálykiállításon!
4. **Dolgozzunk csoportban!** Alkossatok négyfős csoportokat! Vágjatok ki játékkártya méretű kartonlapokat, majd írjátok rájuk a hozzájuk társítható különböző jogokat és felelősségeket! Cseréljétek ki a kártyakészleteket a csoportok között! Csoportosítsátok a kártyákat a rájuk írt jogok és felelősségek szerint!

Játékhoz
való jog

Tiszteletben
tartom a
játékszabá-
lyokat

Az orvosi
ellátáshoz
való jog

5. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és oldd meg a feladatokat! Bármikor visszatérhetsz az olvasott szöveghez, amikor csak szükséged van rá.

A gyermekjogok figyelmen kívül hagyásának veszélyét leginkább a szegénység mértéke jelzi. Az UNICEF 2012-ben készült, *A gyermekszegénység mérése a fejlett országokban* című tanulmánya szerint minden negyedik romániai gyermek szegénységben él. A Nemzeti Statisztikai Intézet hivatalos adatai szerint 2011-ben 400 172 olyan 3 és 17 év közötti gyermek volt, aki nem vett részt semmilyen oktatási formában.

- Nevez meg három, az olvasott cikkben szereplő adatot!
- Adj két lehetséges megoldást a szegénység hatásainak csökkentésére!
- Nevez meg három olyan személyes magatartásformát, amely biztosítja a többi gyermek jogainak tiszteletben tartását!

6. **Dolgozzunk közösen!** Készítsétek elő *A hangom számít!* című tájékoztató kampányt! Szervezzétek kampányt, és készítsétek a gyermekek jogainak tiszteletben tartásáról szóló plakátokat és szórólapokat! Írjatok üzeneteket, hogy meggyőzzétek a gyermekeket arról, hogy felelősek a saját és a többi gyermek jogainak tiszteletben tartásáért! Használjatok szövegeket, rajzokat, kollázsokat! Meghívhattok más 4. osztályosokat is, hogy csatlakozzanak a kampányhoz! Állítsátok ki a plakátokat az iskola folyosóin! Osszátok szét a szórólapokat a többi osztály tanulói között!

Példák az üzenetekre:

- *Egyetlen gyermeket sem szabad megalázzanak a társai. Ne titkoljátok el a bajt, beszéljétek a tanárokkal!*
- *Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy szükség esetén támogatást kapjon. Segítséget kérni a bátorság jele.*
- *Biztosan van legalább egy ember, aki támogat, amikor szükséged van rá: osztálytárs, barát, szülő, tanár stb.*

Portfólió:

Ellenőriztétek a tanegység során a portfóliónak készült anyagokat! Minden diáknak az alábbiakra kell törekednie:

- hogy a tanegység során javasolt összes darabot megszerezze;
- hogy minden esetben teljesüljön a követelmény;
- hogy szükség esetén kiegészítse/javítsa a portfóliólapokat.

Projekt:

Mutassátok be a tanegység projektjéhez elkészült anyagokat! Beszéljétek meg a projektet a következő kérdések segítségével:

- Teljesültek a követelmények?
- Melyiken szerettél a leginkább dolgozni?
- Melyiket volt nehéz elkészíteni?
- Mit tehetnél volna másképp?

ÉRTÉKELÉS

Olvasd el figyelmesen a feladatokat, majd oldd meg az 5. tanegységben tanultak alapján!

1. Írd le a füzetedbe a bal oldali oszlopban lévő kifejezések és a jobb oldali oszlopban szereplő magyarázatok összekapcsolásával kialakult párokat!

jog	az egyenlő jogok megtagadása vagy egyes emberek jogainak korlátozása más állampolgárokkal szemben
kötelesség	a törvény által a gyermeknek biztosított jog vagy kiváltság, hogy bizonyos dolgokat élvezhessen
diszkrimináció	két vagy több állam, intézmény emberek közötti, adott problémákról való megállapodása
	erkölcsi kötelesség, elkötelezettség

2. Olvasd el figyelmesen az alábbi állításokat! Jelöld mindegyiket **I**-vel (igaz) vagy **H**-val (hamis).

- a) A gyermek jogait a születési országtól függetlenül tiszteletben kell tartani.
 b) A gyermekeknek joguk van megtagadni az iskolába járást.
 c) A gyermekek védelméért és gondozásáért elsősorban az állam felelős.
 d) A szüleikkel egyedül élő gyermekeknek joguk van a különleges védelemre.

3. Válassz ki egy gyermekjogot, és írd legalább három olyan, az iskoládban vagy közösségben fennálló szabályt, amely biztosítja e jog tiszteletben tartását!

Példa:

- Az oktatáshoz való jog – Az általános iskolai oktatás minden gyermek számára ingyenes.

ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az osztályban megbeszélte a tanárral a helyes megoldást!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	Egy helyes fogalom – magyarázat-párost írtál le.	Két helyes fogalom – magyarázat-párost írtál le.	Három helyes fogalom – magyarázat-párost írtál le.
2	Két állítást értékeltél helyesen.	Három állítást értékeltél helyesen.	Négy állítást értékeltél helyesen.
3	Egy szabályt írtál.	Két szabályt írtál.	Három szabályt írtál.

Ne feledd el kitölteni a *fejlődésértékelő lapot* (96. oldal) a tanegységben szereplő tevékenységhez!
 Elemezd, mi változott az előző lapokhoz képest!

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS

Hogy biztosan ne felejtünk el semmit, idézzük fel közösen, mit tanultunk ebben a tanévben!

Helyi hovatartozás

- Település és lakhely
- A helyi hagyományok

Nemzeti hovatartozás

- A szülőháza és indokolt esetben az ország, ahol élünk
- Nemzeti jelképek: zászló, himnusz, címer, nemzeti ünnep
- A hazaszeretet

Európai hovatartozás

- Románia, az Európai Unió tagja
- Az Európai Unió jelképei: az európai zászló, az európai himnusz, Európa Napja

Erkölcsei értékek

- A jóság
- Önzetlenség
- Becsület
- Tisztelet
- Felelősség
- Szolidaritás

Erkölcsei normák

- Példák az erkölcsi normákra
- Az erkölcsi normák szerepe

Erkölcsei-polgári magatartásformák

- erkölcsi élet a mindennapokban: viselkedés a családban; viselkedés az iskolában; viselkedés a baráti csoportban; viselkedés közterületeken.

Erkölcsei-polgári magatartásformák

- közösségi (segítségnyújtás, együttműködés, versengés, tolerancia, támogatás, önkéntesség) és antiszociális (nézeteltérés, agresszió) viselkedésminták
- a magatartás megváltoztatása

A gyermek egyetemesei jogai

1. Dolgozzunk párokban! Minden témakörhöz írjatok két gondolatot, amely a legérdekesebbnek tűnt számotokra! Bármikor visszatérhettek a könyv leckéihez, amikor csak szükségetek van rá.

2. Dolgozzunk csoportban! Alkossatok háromfős csoportokat! Oldjátok meg a feladatokat!

a) Beszéljétek meg csoportosan a jó állampolgár jellemzőit!

Írme néhány ötlet a vita elindításához:

- *Felelősséget vállal a közösségben, hogy segítsen a rászorulókon.*
- *Tiszteletben tartja az erkölcsi normákat és a közösségi viselkedésmintákat.*
- *Támogatja mások megértését és elfogadását, még akkor is, ha azok különböznek.*
- *Pozitívan viselkedik más gyerekekkel és felnőttekkel.*
- *Kommunikál a konfliktusok megoldása érdekében, és nem viselkedik agresszíven.*
- *Hajlandó részt venni a közösségi tevékenységekben.*
- *Ismeri és tiszteletben tartja a saját és mások hagyományait.*
- *Ismeri és tiszteletben tartja a gyermekek jogait.*

b) Válaszoljatok a kérdésekre a csoportban megbeszéltek alapján!

- Fontosak ezek a jellemzők? Miért?
- Vannak más jellemzők, amelyek kiegészíthetik a listát? Adjatok példákat!
- Milyen lenne a közösség, ha az emberek ilyen tulajdonságokkal rendelkeznének?
- Mi történhetne a közösségben, ha az emberek nem rendelkeznének ezekkel a tulajdonságokkal?
- Ezek a jellemzők csak a felnőttekre vagy csak a gyermekekre vonatkoznak?
- Tevékenységek során bizonyítottatok-e egyet vagy többet a megadott jellemzők közül? Adjatok példákat!

3. Dolgozzunk párokban! Az Európai Unió olyan értékeken alapul, mint az egység, a kommunikáció, a tolerancia, a szolidaritás, a tisztelet, a béke. A polgárok milyen cselekedetei bizonyíthatják, hogy tiszteletben tartják ezeket az értékeket? Írjatok legalább egy példát minden értékre! Mutassátok be ötleteiteket az osztálynak!

Fedezzük fel az európai és egyetemes jelentőségű román személyiségek neveit!

George Emil Palade

(1912–2008) orvos és tudós volt, aki 1974-ben megkapta a Fiziológiai* és orvosi Nobel-díjat.

Dimitrie Gusti

(1880–1955) szociológiai iskolát** hozott létre a romániai falvak tanulmányozására, amely az európai szociológia mintájává vált.

Henry Coandă

mérnök (1886–1972) megalkotta a sugárhajtóművet.

Constantin Brâncuși

(1876–1957) a legtöbb műkritikus szerint a 20. század legjelentősebb szobrásza és minden idők egyik legnagyobb művésze.

Emil

Racoviță

(1868–1947) természettudós lefektette a barlangtan (a barlangok kutatásának, a barlangi élet tanulmányozásának tudománya) alapjait.

* *fiziológia* – élettan, a biológia egyik ága, amely az élő szervezet működését tanulmányozza;

** *szociológia* – az emberi társadalmat és fejlődésének törvényszerűségeit vizsgáló tudomány.

4. Keress más, európai szinten ismert román személyiségekről szóló adatokat! Válassz ki egyet közülük, és tarts bemutatót! Képzeld el, hogy hírműsort vezetsz. Tájékoztasd társaidat a választott személyiségről!
5. **Dolgozzunk közösen!** Állítsátok össze az erkölcsi viselkedésminták albumát! Minden tanuló mutasson be egy A4-es lapon három olyan helyzetet, amikor erkölcsös magatartást tanúsított: röviden elmondja, mi történt, és leírja az általa alkalmazott erkölcsi normát! Az oldalakat ki lehet egészíteni rajzokkal vagy kivágott képekkel. Az oldalakat kössétek be egy albumba, és készítsétek megfelelő borítót!

ÉV VÉGI ÉRTÉKELÉS

1. Írd le a helyes választ jelölő betűt a *Polgári ismeretek* füzetedbe!

A. A helyet, ahol születtünk, úgy hívják:

- a) anyai hely;
- b) születési hely;
- c) az örökbefogadás helye.

B. A lakhely az a hely,

- a) ahol a nagyszüleink élnek;
- b) ahol születtünk;
- c) ahol élünk.

C. Románia egyik jelképe:

- a) a címer;
- b) jelmondat;
- c) a címerpajzs.

D. Románia nemzeti ünnepe:

- a) január 24.;
- b) december 1.;
- c) május 9.

E. Románia

- a) 2015;
- b) 1989;
- c) 2007 óta tagja az Európai Uniónak.

F. Társadalmunk egyik erkölcsi értéke:

- a) önzés;
- b) az önzetlenség;
- c) a rosszaság.

G. Társadalmunk egyik erkölcsi normája a következő:

- a) ne tégy rosszat!;
- b) légy figyelmes!;
- c) játszd!

H. A közösségi viselkedésformák egyike

- a) a konfliktus;
- b) az együttműködés;
- c) az agresszió.

I. A gyermekjogok egyike:

- a) a jog arra, hogy azt tegyél, amit akarsz;
- b) a visszaélésekkel szembeni védelemhez való jog;
- c) a márkás ruhákhoz való jog.

2. Írj szöveget a következő szavakkal: *hagyományok, sokszínűség, tisztelet, értékek, tolerancia, zászló*. Keress egy megfelelő címet!

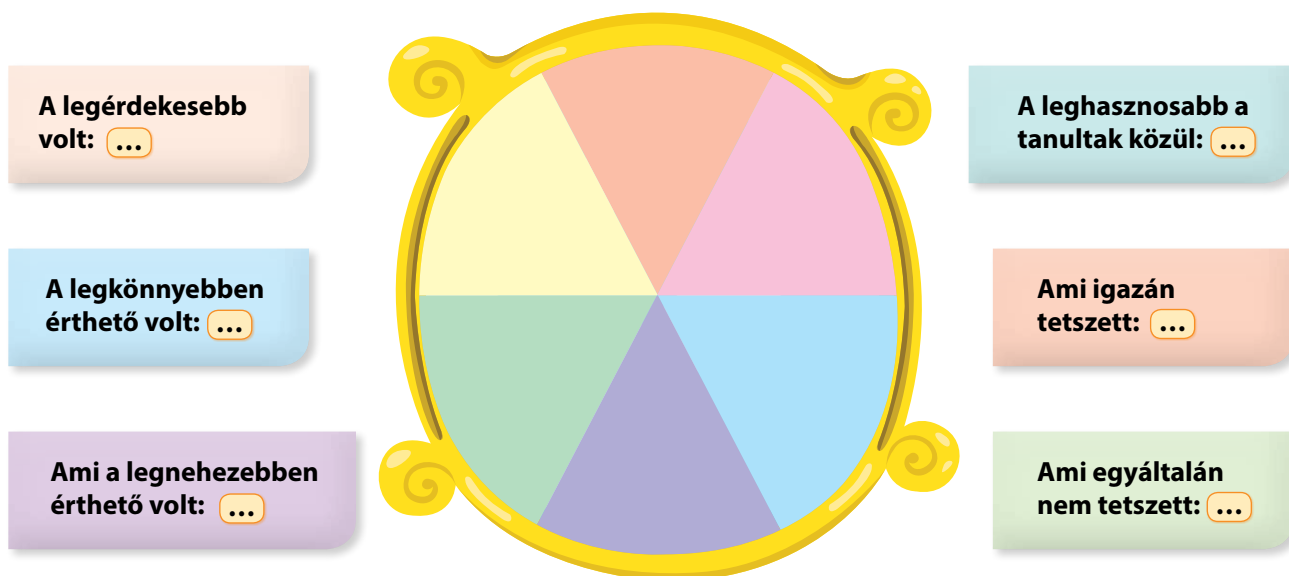
ELLENŐRIZD ÉS ÉRTÉKELD!

Értékelj, hogy milyen minősítést érdemelsz, miután az osztályban megbeszélted a tanárral a helyes megoldást!

	Elégséges	Jó	Jeles
1	3 helyes válasz	4-7 helyes válasz	8-9 helyes válasz
2	2 helyesen használt szó	3-4 helyesen használt szó	5-6 helyesen használt szó

A polgári nevelés órák tükré

- Egy A3-as lapra rajzoljatok egy tükröt! Osszátok fel hat „szeletre” az alábbi rajz szerint! Kis, színes papírlapokra készíttetek jegyzeteket:

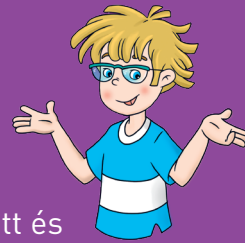
- Beszéljétek meg választásaitokat az osztályban!

TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELŐ LAP

Gondolj vissza a tanegység során végzett tevékenységedre! Olvasd el figyelmesen az egyes viselkedési formákat, és jelöld be a legmegfelelőbb választ! Miután kitöltötted, ellenőrizd a tanároddal, hogy helyes volt-e az értékelésed!

Magatartás	Soha	Néha	Gyakran	Mindig
Érdeklődést mutattam a tanulás iránt.				
Követtem az utasításokat.				
Egyénileg dolgoztam.				
Segítségét kértem, amikor szükségem volt rá.				
Amikor hibáztam, igyekeztem kideríteni, hogyan tudom kijavítani.				
Elvégeztem a tevékenységeket.				
Elmondtam a véleményemet.				
A csoportos foglalkozások során együttműködtem a többiekkel.				

A tankönyvnek nyomtatott és digitális változata van. A digitális változat a nyomtatottal azonos tartalmú. Továbbá tartalmaz egy sor interaktív, multimédiás tanulási tevékenységet (interaktív gyakorlatokat, oktató játékokat, animációkat, filmeket, szimulációkat).